

ZIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MÁJ • KVĚTEN • MAJ • ČÍSLO 5/1980 ROČNÍK 23 CENA 1 ZL

Marie Pujmanová

ŽIVOT PROTI SMRTI

Nad barikádou na Kladenské tesklivě svítalo. Nadcházela chvíle předjítřího chladu, kdy se ptáci mrazivě rozpírají, kdy vítr běží haluzemi stromů a chvějí se, a městskému člověku, zvyklému být při umělé světlo, vkrádá se smutek do duše. Stanislav tohle míval už za pokojných časů a natož teď, za revoluce, kdy dohromady oka nezamhouřil. Dni bez odstavek lepily se jeden na druhý, jako šaty na nemýte a neprevléknuté tělo, a všechno už se Stáňovi pleto páte přes deváté v nedokrveném mozku. Je úterý, je středa? Padl Schwarz včera nebo předevčírem? Ano, Schwarz z Univerzitní knihovny, který měl odvahu stisknout Stáňovi soustrastné ruku při strašné Helenčiné smrti za heydrichiádu, padl na barikádě u Karlova mostu. Přece to myslil s Prahou upřímně! Toho otřesu, že hoří Hrad, se už nedočkal. Stáňovi ještě teď k ránu dozínal v nervech, i když to byl naštěstí planý polach. Ale čert jim věř! Vždyť je to s nimi k zoufání. Včera Německo kapitulovalo, a černí šíleni neposlechnou a rádi dál. Ještě dnes v noci bouchaly jejich flaky z letenské bašty; v Břevnově je peklo; drží se v Jeleném příkopě Opyší dolů, vinici svatého Václava až na Klárov; Staroměstský rynk, srdečce Prahy, hoří a Pankrác zeje jako otevřená rána.

Tam venku, na druhém konci rozhlasu, už mají mír. Včera večer líčila česká relace z Ameriky, jak se New York raduje a tančí, jak vzletla nad Manhattan letadla a shazovala na město miliony a miliony bílých konfetů. Mírový sníh padal v démantovém světle reklamních neonů nad Broadway, na řeku Hudson, na přístav, v září otočných reflektorů sněžilo májové mirové poselství na sochu Svobody. Anděla s tím přišla. Přinesla barikádě na noc termosky čaje a vypřávala, co říká rádio. Ten čaj sem dej, ale tu zprávu sis mohla nechat. Člověk měl darmo vztek.

„Oslavujou, a zatím bude po Praze,“ suše poznámenal Rudla mezi rundajznamí v kleci barikády. „Slyšte?“

Od kadetky bouchaly flaky.

Pro samou radost na nás zapomněli ve světě. Sudetské hoře a pokoreni stoupalo Stáňovi z hlubin paměti a hoře prosklo všechno jeho bytost zase tím pocitem národní siroby. Jak to o nás tehdy řekl Chamberlain! Nač válčit pro takovou malou, neznámou zemi. Tenkrát se také slavil mír a jak!

Stáňa nečekala slova, nebude demoralizovat. Ale Anděla vycitila, že je dole, jako vycitovala každý jeho duševní stav, a těšila ho:

„Za pár hodin bude přece konec.“

Bude, ale s námi, pomyslil si Stáňa. Američané v Plzni patrně také tančí a Rusové jsou někde u Berlina a u Jihlav. Jak si to představovala? Mohla si nechat ta těšínská jablíčka.

„Udělej mi to k vůli a jdi se vyspat,“ posílal ji podrážděně Stáňa. „Co

jsi tady platná?“ řekl jí večer zraňujícím způsobem. Zaujal k ní jakési urputné a nepřátelské mužské stanovisko z obavy, aby se přepětím nedal do pláče, a to za nic nechtěl.

Nebe se nyní mrtvě vyjasnilo před východem slunce jako prosvítavý vosk: do poplašené vystupňovaného ptačího štěbetání podivně zadrnčel jeden z betonovacích prutů, součást barikády, jako velikánská ladička; všechny se rozvezvěly, i sudy i kostky kamení, jako by chtěly poskakovat na místě. To nebyl nálet, šlo to od země, to chvění, to otrásání, to železné hromování z dálky a blížilo se jako ocelová smršt.

„Vždyť jsem to říkal,“ vyskočil Stáňa. „Shörnerovy tanky.“

„Zalehni,“ volali na něho. A celá, zprvu zkřehlá a apatická barikáda, jako když ji projede galvanický proud, přihotovila zbraně a soustředila se do středu. Železné zemětřesení se blížilo, budilo v Stáňovi fyzickou hrůzu a zároveň ty kovové hromy v něm přehlušovaly a příkrývaly všechno osobní. Byla to taková vypjatá chvíle, kdy hlesla opravdu ožívají v lidech z masa a krve, než se vráti do písmen na papír. Za Prahu, jiskřilo Stáňovi z té ocelové bouřky, za Prahu. Jenom přes naše mrtvoly. Když mohli táta s Helenkou, když mohl Schwarz, já stejně —

Z veleslavinské strany běží k barikádě Anděla, proti všem pravidlům spolek neopatrně vzpřímená, a mává.

„Skrč se!“ varoval ji Stáňa na dálku vztékly názorným posunkem.

Nevšimala si ho, doběhla.

„Rozebirejte barikádu, honem!“ volala jako u vytržení. „Jedou Rusové! Rudá armáda jede! Teď to hlásilo rádio.“

Stáňa měl duši tak rozjetou padnout za Prahu, že nebyl hned s to, aby přehodil rychlosť.

„To známe,“ rozkřikl se v odpověď. „Na to jím nenaletíme.“

Už jednou za revoluce proběhla rozhlasem podvržená německá zpráva, aby se rozebraly barikády. Neuposlechli.

Ale najednou hlídka zavýskla jakýmsi nemožně vysokým, přeskakujícím hlasem: „Jsou tady! Sláva!“ Všichni muži vyběhli z barikády.

Proti nim, zatačkou Kladenské, jako pohyblivý pomník, jede pyramidou vojáků. Byli prachem cesty jako zbronzovatěli, u věže vlál červený prapor, na něm kladivo, srp a hvězda. A Stáňa viděl: To jedou dějiny. A Stáňa žas: Tak se přece vypíšu sny! Šestá, když překročí určitou mez, až se podobá bolesti. A padl okolo krku prvnímu rudoarmejci, který se mu namanul, a plakal, jak nikdy v životě neplakal, ani se za to nestyděl. Byl to takový otres, když myslíte, že v tu chvíli se na vás valí smrt, a zatím vroucený život přijede až k vám a vezme vás do náruče.

Zblízka to nebyl jedoucí pomník, byly to mladí lidé měkce zhnětených tváří, dobře živení, ošlehaní čerstvým

VEĽKÝ LIPNIK, STRĀŇANY, JARABINA, KAMIENKA

Štyri vychýrené drotárske obce za Magurovou.

Kam nezašli tunajší drotári! Všade ich poznajú! V Nemecku i Juhoslávii, Poľsku, Rumunsku i Maďarsku. Prekrižovali krajinu Európy, jej mestá, dediny.

Minulo leto, do sýpance pozberali úrodu, hajde do sveta. Po boku tanistra s chudobnou merindou, krošňa na chrbe. V nej náradie: mlatok a nožnice, drôt, dvoje kliešti, hladké na hrnce, „kameňáky“, krivé na pekáče. K tomu všetkému dobré nohy, čo ich na kraj sveta zanesli. A dobré hrdlo, čo vedelo bez konca vyvolávať:

Drótoznííí, fótoznííí...

Darmo sa v kraji o Lipničanoch nevravelo: „Dajce im železo, drevo a kleše, zrobia, co cheče na ſvece.“

Nik nevedel lepšie odrotovať krčahy ako zamagurskí drotári. Fajčiaři na Dolnej zemi čakali celé leto, aby im obtiahli vlasovým drôtom porcelánové fajčiaky, zapekačky. A gádzine vyzerali, kym sa neozne známe volanie: v cieni mali pochystané deravé hrnce, pekáče, v hrnčeku grajciare na myši i potkany. A deti sa tešili na drotársku tanistru s plechovými baránkami, pletenkami, zajačikmi na vianočné pečivo.

„Drótoznííí, fótoznííí, drótovááá, flíkovááá...“ volávali zamagurskí drotári, vláčili sa svetom, ukonaní výdedení, drobili obratnosť svojich rúk na halieriky zárobku a bolestne prijímali nadávky: „Drótost tót!“

Doma ich čakali ženy s kŕdlom detí. A z nich, chlapcom, hned pri narodení podľa prastarého zvyku vkladali do rúk mlatok a kliešte, aby z nich vyrástli rovnako dobrí drotári, ako boli otcovia a dedovia, a nedrepenci tu, za Magurovou, kde líšky dávali dobrú noc, ale dali sa svetom.

Aj preto čo Lipník bol Lipníkom a Lipničania Lipničanmi, tisíca iba do sveta a k železu, to bol ich život, ich robota, ich chlieb.

A tiež preto v júni posledného roku pred prvou svetovou vojnou hľadal mladý drotár, Lipničan, Michal Baraňák, daleko za morom, v Chicagu robotu iba tam, kde vyzváňali nákovy, prskali žeravé okuje, sipela para kaleného kova. Rok, dva, tri porobíme našetrím groš, vrátim sa do kraja, vystavím novú chalupu — sníval.

Namiesto toho však bol začas bez práce, a iba potom sa uchytil nie pri železe, ale v stolárskej dielni na ďalekom predmestí.

BOHUŠ CHŇOUPEK

Dobrú noc, líšky!

Našiel však čosi iné. Strelol sa s dievčaťom, strojním, čiernoblasým, čiernobrvým. Bolo v Amerike tretí rok aj s rodičmi; tiež Slovenska, východniarka. Zaľúbili sa.

Ked boľo po veselých svadobných dňoch, kedy sa nemysli na budúcnosť, prepustili ho z roboty. Ako svadobný dar.

Dva roky, celé dva roky znova hľadal prácu. A za celý ten čas žili z tridsiatich dolárov zarábanych mladou ženou, robotníčkou v trempári ľanu International Harwest Company.

I

JAR SA V TEN ROK OMEŠKALA.

Ešte koncom marca sa preháňali ulicami mesta zimné víchrice, mokré oblaky obťažkané snehom klesali k zemi, rozbúrené vlny Michigan bili do nábrežných hrádzí. Domy, ľudia a povozy mizeli v snehovej clone, valiaci sa v náporoch vetra od severu.

A predsa aj do týchto pochmúrnych dní, plných nepohody a plánnych zvestí z európskych frontov, zasvitol u Baraňákovcov trbliatavý lúč jarné pohody. V predposledný marcový deň prišlo na svet drobné chutné dievčatko. Vrieskalo na celú izbu.

„Dobrá známka“ smial sa otec, „bude sa mať k svetu!“

Pokrstili ju po mamke: Mary.

S jej príchodom sa na otca usmialo šťastie. Po dlhých rokoch sa mu ušla robota, o akej sníval. Pri železe. Vo veľkej fabrike, American Bridge Company sa volala. Robil mosty.

* Drotár Slovák!

Pokračovanie na str. 5

Dne 19. května se ve Varšavě uskutečnily rozhovory mezi generálním tajemníkem ÚV KSSS, předsedou presidia Nejvyššího sovětu SSSR Leonidem Brežněvem a prezidentem Francie Valérym Giscardem d'Estaingem za účasti prvního tajemníka ÚV PSDS Edwarda Gierka.

Rozhovory měly pracovní ráz. Byly projednány otázky mezinárodní situace a iniciativy směřující ke zmírnění existujícího napětí. Bylo také jednáno o dvoustranných vztazích.

Leonid Brežněv a Valéry Giscard d'Estaing vyjádřili vděčnost nejvyšším orgánům PLR a osobně Edwardu Gierkovi za srdečnou pohostinnost a zajištění podmínek nutných k uskutečnění rozhovorů.

Setkání se zúčastnili: člen politického byra ÚV KSSS, ministr zahraničních věcí Andrej Gromyko a ministr zahraničních věcí Francie Jean Francois-Poncet. (PAP)

RECEPCIE PŘI PRÍLEŽITOSTI STÁTNÍHO SVÁTKU ČSSR

Pri príležitosti státního svátku Ceskoslovenské socialistické republiky velyvyslanec ČSSR v PLR Jindřich Řehořek uspořádal dne 6. května ve Varšavě recepciu. Zúčastnili se jí členové politického byra ÚV PSDS, presidia Sejmu, Státní rady a vlády PLR. Mezi četnými hosty byli také zástupci administrativního oddělení ÚV PSDS a společensko-administrativního odboru ministerstva vnitra, předseda UV KSČS a představitelé vědeckých a kulturních kruhů.

12. MÁJA T.R. JÁN PAVOL II. skončil desaťročnú návštěvu šiestich afričkých krajín (Zair, Ľudová republika Konga, Horná Volta, Ghana, Pobrežie slonoviny, Keňa.) V dňoch 30.V. — 2.VI. Pápež navštívil Francúzsko.

LETOS DOŽINKY V ZAMOŚCI
Zamość letos oslaví čtyři století svého založení. Město je střediskem zámožné zemědělské oblasti. V minulém roce vojvodství získalo první místo ve výrobě cukrovky a tabáku, páté ve výrobě obilí a deváté ve výkupu mléka. Zamošské vojvodství je také důležitým výrobcem mj. brambor, chmele a řepky olejně.

Jako uznání za pokrok v zemědělství a dosažené výsledky bylo tomuto vojvodství svěřeno organizování ústřední dožinkové slavnosti v letošním roce.

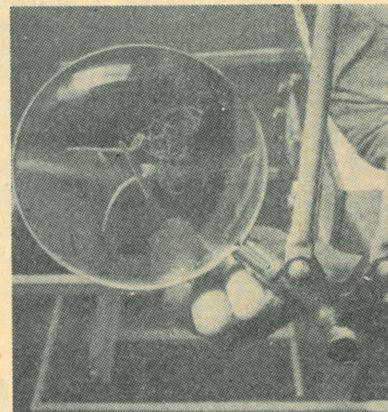
OSKARY 1980. Až päť odmen dostal film Kramer kontra Kramer. V kategórii zahraničných filmov Slezany z Vlčian (Panny z Wilka) prepadi; vyhral západonemecký film Plechový bubienok, nakrútený podľa románu Güntera Grassa.

1. MÁJ

Letošní První máj byl v celé zemi oslavěn důstojně a radostně. Od července roku 1889, kdy na I. kongresu Druhé internacionály bylo přijato usnesení vyzývající socialistické strany ve všech zemích k organizování dělnických demonstrací dne 1. května, pracující v Polsku odpověděli na tuto výzvu již po devadesáti. Dne 1. května roku 1890 dělnici Varšavy a Lodže četli ve výzvě II. proletariátu: BRATŘI, POLŠTÍ DĚLNÍCI! NA CELEM SVĚTĚ 1. MÁJE UMLKNOU STROJE, VYHASOU OHNIŠTĚ POD PARNÍMI KOTLY... FABRIKANTI S NEČISTÝM SVĚDOMÍM ZALEZOU DO MYŠÍCH DÉR A DĚLNÍCI SE ODEBEROU NA

TOWARZYSZOM SZTUKI DRUKARSKIEJ z okazji Jubileuszu XXXV-lecia Prasowych Zakładów Graficznych w Warszawie (ul. Smolna 10/12), w której przez 22 lata drukowany jest nasz „ZIVOT” najserdeczniejsze życzenia dalszych osiągnięć zawodowych składa

Kolektyw Redakcji „ZIVOT”

Elektronový mikroskop so zrýchlujúcim napäťom 1 mln voltov v Bajkovovom metalurgickom inštitúte Akadémie vied ZSSR v Moskve. Vďaka takejto precíznej aparáturé možno získať presné informácie o štruktúre, fyzikálnych a chemických vlastnostiach skúmaných kovov. V strede pozornosti vedcov z moskovského inštitútu sú teraz zlatiny.

Foto: CAF-TASS

BABIA HORA, jeden horský park v Polsku zapojený do svetového zoznamu UNESCO ako vzor prírodného prostredia človeka, je vážne ohrozený tak chaotickou zástavbou, ako aj automobilovými spalivami. Vojvodské orgány v Bielsku-Białej zdanivo prejavujú záujem o ochranu parku. „Začali sme už prvé práce — povedal reportérovi večerníka Express Wieczorny inšpektor Voj. úradu. — Zrušili sme parkovište na Krowiarkach a na celej trase idúcej cez park, teda od Zawoje do

SCHÚZE; BUDOU SE RADIT O PROSTŘEDCICH K VYBOJOVÁNÍ KONEČNÉHO VÍTĚZSTVÍ, PŘEVEDENÍ TOVÁREN A PŮDY DO SPOLEČNÉHO VLASTNICTVÍ PRACUJÍCÍCH...

Než se v naší zemi tyto změny staly skutečností, prolilo se mnoho dělnické krve, avšak následující pokolení polských revolucionářů bojovala neochvějně za uskutečnění této ideje a spojila boj za společenské osvobození s bojem za národní nezávislost. Tento boj byl dovršen ozbrojeným činem za druhé světové války a vznikem lidového Polska.

Kroniky poválečných pravomájových oslav v zemi nezávislé a bez vykoristování, jsou a budou vždy živým svědectvím obrovských společensko-hospodářských přeměn, zrozených z každodenní práce celého polského národa. Uplynulo pouhých 35 let, ale za tu dobu jsme nasbírali tolik bohatých zkušeností a úspěchů, že na jejich základě můžeme

Zubrice sme postavili značku zákaz zastavenia.

CENU FLORIANA ZNANIECKÉHO založila Polská akademie věd a Společnost pro spolupráci se zahraničními Poláky Polonia. Cena bude udělena za vědecké práce z oblasti problematiky Poláků žijících v cizině a za celou vědeckou činnost, popularizaci a organizaci výzkumných prací tohoto druhu. Po prvé bude cena udělena v říjnu 1980.

NA TRHU bude tento rok viac v rôznych strojárskeho priemyslu ako v min. roku. Možno teda očakávať o.i. 400 000 automatických pračiek (rast o 33 per.), 0,5 mln elektrických mlynčekov, 580 000 kuchynských robotov, o 50 per. viac v rôznych a magnetofónových súprav. Na tej istej úrovni budú dodávky automobilov (ok. 200 000) a televízorov — 850 000 — v tom 110 000 farebných.

VARŠAVSKÝ TÝŽDENÍK POLITICKÝ PÍše: Kronika, čiže tzv. „vlačová dokumentácia“, prehľad najdôležitejších udalostí v Polsku a v cudzine je základnou pracovnou pomôckou pre novinárov. Bez nej sa nezaobídú žiadne noviny. Prvé číslo (v novej grafickej úprave) s dátumom 1.—10.I.1980 sme obdržali v apríli. Ľudové povedané „s križíkom po funuse“. PRIPOMEŇME V SÚVISLOSTI S TÝM, ŽE AJ NÁS ŽIVOT VYCHÁDZA S MESAČNYM ONESKORENÍM (ZATIALE), NA ČO NEMÁME ŽIADEN VPLYV. Trpezlivosť čitateľov je nesmierna.

V Lubljaně umrel vo veku 87 rokov maršal Josip Broz Tito, prezident Federatívnej socialistickej republiky Juhoslávie, predsedu Zväzu komunistov Juhoslávie. Bol jednou z posledných historických osobností druhej svetovej vojny.

Josip Broz pochádzal z chudobnej rodiny. Narodil sa v Kumrovcí v Chorvátsku. Vyučil sa za zámočníka a pracoval príležitostne doma a v cudzine, zdieľal spolu s inými útrapy robotníckeho života. Ked mal 18 rokov, zapísal sa do Sociáldemokratickej strany, v ktorej vyvájal živú pôsobnosť. Po vypuknutí prvej svetovej vojny vyvájal pacifistickú pôsobnosť, dostáva sa do väzenia v Petrovaradinsku a potom ho posielajú na front v Karpatoch. Vojnové osudy ho zaviedli do Ruska, kde vstupuje do radov Červenej gardy a do bolševickej strany. Zúčastňuje sa bojov proti kontrarevolúciu a cudzej intervencii. V roku 1920 sa Josip Broz vracia do Juhoslávie a aktívne pôsobí vo vtedajšej ilegálnej Komunistickej strane Juhoslávie.

Po agresii Nemecka a Talianska na Juhosláviu v roku 1941 J. Broz Tito organizuje ozbrojený odpor. Partizánske hnutie, ktoré založil, malo ku koncu vojny 800 000 vojakov. Obrovská autorita, akú získal vo vedení partizánskej armády spôsobila, že po vojne ostal nadalej predsedom strany, ministerským predsedom, veliteľom armády a potom prezidentom republiky.

J. Broz Tito bol aktívnym bojovníkom za mier a jedným z tvorcov hnutia nezávislých štátov. Bol velkým priateľom našej krajiny. Ostane v našej pamäti ako človek, ktorý položil veľké zásluhy v boji za spoločnú vec slobody a socializmu.

skutecne řešit všechny dnešní úkoly a životní otázky ku prospěchu každého člověka, žijícího v zemi mezi Bugem a Odrou, Baltikem a Tatrami. Tyto úkoly formuloval a vytvořil VIII. sjezd PSDS. Na letošní všeobecné prvomájové manifestaci jsme deklarovali svůj činný podíl na jejich realizaci.

Pro každé lidé počinání, bez ohledu na zeměpisnou šířku, je potřebný MÍR, nejvyšší dobro lidstva. Ve sváteční, pestré výzdobě našich vesnic a měst u příležitosti Prvního máje převládalo slovo „mír“, jež dělnické hnutí zařadilo mezi svá hlavní hesla v teorii i praxi socialismu. Zvláště nyní, v roce 35. výročí vítězství nad fašismem a tváří v tvář imperialistickým úkladům, cenu a významu míru všichni výrazně pocitujeme. Vedle četných společensko-hospodářských úkolů, které musíme běžně zvládnout, budíme a vždy budeme bdít a v semknutých řadách hájit mír na světě.

DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA

9.V.1945 o 0.43 hod. vo východnej časti Berlína Karlhorst feldmaršal Keitel, gen. admirál Friedeburg a gen. pluk. Stumpff podpisali v mene nemeckého vojenského veliteľstva pred predstaviteľmi víťaznej koalície akt úplnej a bezpodmienenej kapitulácie hitlerovského Nemecka. Tento akt znamenal koniec druhej svetovej vojny v Európe, ktorú vznietili spojené sily nemeckého fašizmu a militarizmu, a ich konečnú porážku. Na tento deň čakali milióny ľudí — vojaci bojujúci na frontoch a partizáni v lesoch, väzni a vojnoví zajatci, civilné obyvateľstvo podrobené teroru železa a krvi v okupovaných krajinách a pracujúce v zá-

zemí frontov pre víťazstvo. Cena za víťazstvo bola obrovská. Čiselné najvyššie ceny zaplatili národy Sovietskeho zväzu, percentuálne Poľsko.

V prejave na tohoročnej prvomájovej manifestácii vo Varšave prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek nadviazal na 35. výročie víťazstva nad fašizmom a povedal:

„Nás národ využil roky mieru na znovuvýstavbu vlasti z ruín a spôsobom. Úsilie miliónov Poliakov prinieslo imozantné výsledky. Ale nie všetky rany boli vyliečené a všetky straty nebolo možné odrobit. Iba v podmienkach mieru národy sveta, v tom aj poľský národ, môžu riešiť problémy zdelené

z dejín, ako aj tie, ktoré kladie pred nami súčasnosť. V našej krajine ešte žijú milióny Poliakov, ktorí sami zakúsili, čo je to vojna. Preto náš národ má morálnu povinnosť pripomínať a vystrihať pred každým ohrozením mieru.“

Pozorne sledujeme napäťia prejavujúce sa v medzinárodných vzťahoch a robíme všetko, aby sme uchránili mier.“

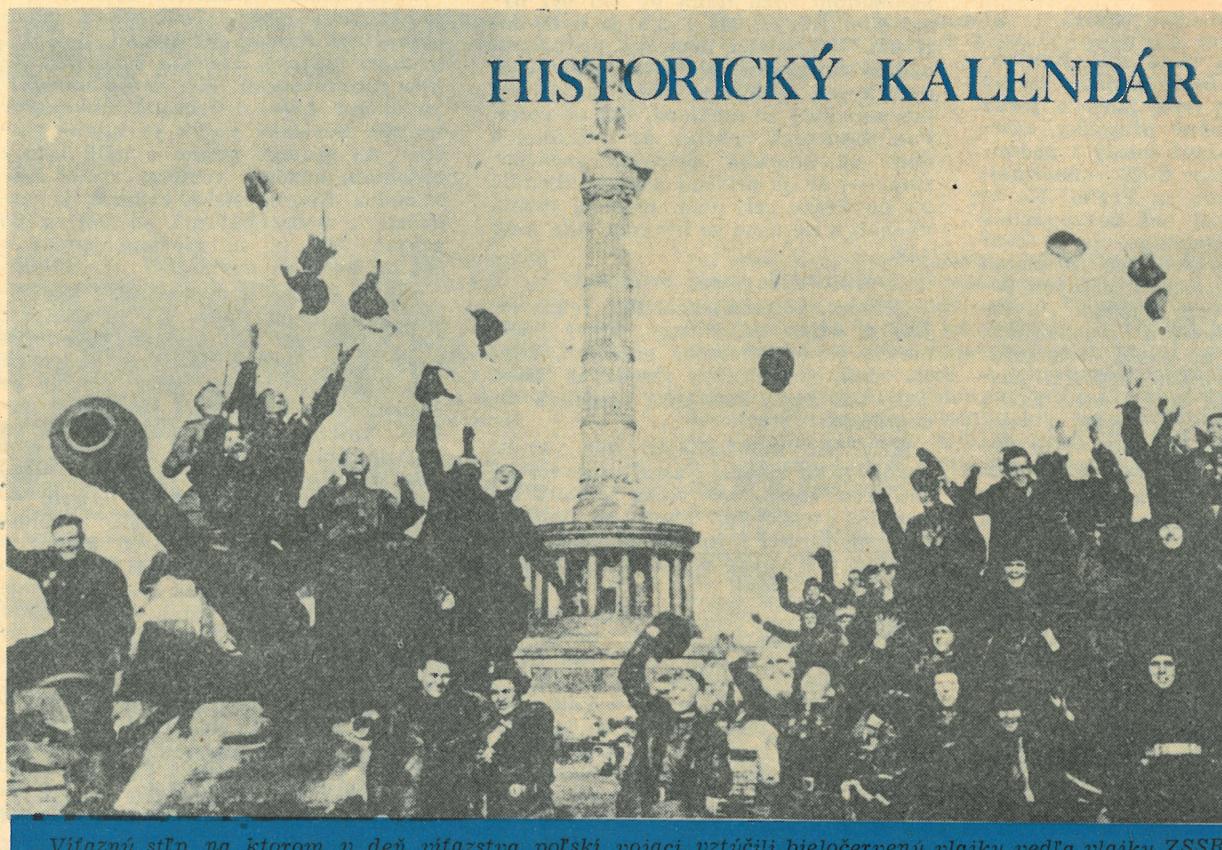
„Z tohto miesta“ — pokračoval E. Gierek — „opäťujeme nás nedávny návrh zvoliť vo Varšave európsku konferenciu pre militárne uvoľnenie napäťia a odzbrojenie.“

Z tohto miesta vyjadrujeme našu plnú podporu vznešeným ideám Výzvy za mier a odzbrojenie, s ktorou sa obrátilo na európske národy parížske stretnutie komunistov.“

Z obrovskej lavíny udalostí v dejinách uplynulej vojny sme vo všetkých tohoročných číslach venovali veľa pozornosti bojom spred 35 rokov. Dnes a v ďalších číslach sa chceme vrátiť k udalostiam, ktoré sa priamo spájajú s vypuknutím druhej svetovej vojny a jej priebehom.

HISTORICKÝ KALENDÁR

Vitajúci stĺp, na ktorom v deň víťazstva poľski vojaci vztýčili bieločervenú vlajku vedľa vlajky ZSSR.

1933

30.I. Tento deň prezident Nemeckej ríše feldmaršal Paul von Hindenburg zveril pod nátlakom veľkého priemyslu a militaristických kruhov funkciu ríšskeho kancelára tvorcovi nemeckého fašizmu a vodcovi paramilitaristickej Nemeckej národnosocialistickej strany Adolfovovi Hitlerovi. Bol to začiatok fašistickej diktatúry a rozpútania nacionalistickej a antikomunistickej hystérie v Nemecku. Začína brutálny teror hitlerovských paramilitárnych organizácií — úderných oddielov SA a obranných štafet SS, ako aj tajnej gestapáckej polície. Vznikajú prvé koncentráne tábory. Nemci vstupujú na cestu otvorennej remilitarizácie.

24.III. Ríšsky parlament — Reichstag schválil hlasmi hitlerovcov a buržoáznych strán (za protestu poslancev Sociáldemokratickej strany, rozpustenej 22.VI.1933) zvláštnu právomoc pre Hitlera, ktorá mu umožňovala vydávať zákony a zrušiť ústavu. Odvtedy Reichstag už neodohrával žiadnu úlohu.

14.X. Nemci opustili ženevskú konferenciu pre odzbrojenie a o päť dní neskôr vystúpili z Ligy národov.

28.XI. Vznikla fašistická organizácia Kraft durch Freude (Sila cez radosť), ktorá o. i. realizovala maskovaný program zbrojení. Prudko sa rozvíja zbrojársky priemysel.

1934

7.II. Ríšska hospodárska rada sa vyjadrila za začiatom „ekonomických príprav na vojnu“. O tri týždne Hitler na tajnej porade vyšších veliteľov Reichswehru a SA predložil plány zbrojenia.

25.VII. Rakúski hitlerovci riadení z Berlína uskutočnili vo Viedni nevydarený puč, počas ktorého zavraždili rakúskeho kancelára Engelberta Dollrusa.

2.VIII. Umiera Hindenburg, od roku 1925 prezident Nemeckej ríše. Jeho smrť odstránila Hitlerovi poslednú prekážku na ceste k úplnému prevzatiu

moci. Ešte v ten istý deň sa Hitler zmocnil funkcie prezidenta ríše, ale prezidentský titul neprevzal. Jeho oficiálny titul znel: vodca a ríšskeho kancelára (Führer und Reichskanzler). Reichswehr prisahá vernosť vodcovi. Týmto spôsobom Hitler sústredil vo svojich rukách obrovskú moc prezidenta štátu a hlavného veliteľa nemeckej armády, šéfa vlády a parlamentu. Ako vodca jedinej strany v Nemecku — NSDAP, mal aj neobmedzenú moc. Začiatkom roku 1937 prestali dokonca zasadnutia vlády.

4.X. Napriek rozchodu v ríšskej zmluve podpísanej po prvej svetovej vojne Hitler sa rozhodol strojnásobiť stotisícovú nemeckú armádu z povolania — Reichswehr.

30.X. Fašistické Taliansko začína vojnu s Abeinskou, ktoré sa od 5.V.1935 stáva talianskou kolóniou.

1935

1.III. Autonomickú saarskú oblasť, ktorá bola na základe versailskej zmluvy poručenským územím Ligy národov, pripojili k Nemecku.

16.III. Hitler zavádzza v Nemecku všeobecne povinnú vojenskú službu, mení Reichswehr na Wehrmacht čiže ozbrojené sily. Vojenské letectvo si ponecháva svoj názov Luftwaffe a vojenské lodstvo Kriegsmarine. Za najdôležitejšiu úlohu tejto etapy, ako aj budúcnosti považoval Hitler remilitarizáciu Nemecka a vytvorenie z ríše vojenskej mocnosti, ktorá by prevyšovala militárnu silu potenciálnych protivníkov a umožnila prevziať vládu nad svetom. Celé Nemecko sa postupne stalo veľkým vojenským cvičištom.

15.IX. V rámci fašistickej rasistickej politiky v Nemecku schválili rasisticke zákony zvané norimberské, o. i. zákon o „ochrane krvi“. Židov postavili mimo zákona; odvtedy boli systematicky prenasledovaní a po vypuknutí vojny odsúdení na výhľadenie.

Za obeť hitlerovského teroru padlo okolo 6 miln európskych Židov.

1936

6.III. Hitler vyhlásil v Reichstagu: „Nemáme žiadne územné požiadavky v Európe. Ale predovšetkým vieme, že napäťia v Európe môže byť vyriešené vojnou.“ Na druhý deň, 7.III. fašistický Wehrmacht obsadil demilitarizovanú oblasť Porýnska. Západné mocnosti sa obmedzili na protesty, ktoré Hitler neuznal.

18.VII. Začiatok občianskej vojny v Španielsku vyvolanej rebéliou gen. Franca. Od 27.VII. nemecké vojská a Taliansko začínajú intervenciu po boku Franca. 18.XI.1936 Nemecko uznalo fašistickú vládu gen. Franca.

25.X. V Berline bola podpísaná nemecko-talian ská dohoda nazvaná „os Berlin-Rím“, ktorá sa stala základom spolupráce medzi talianskym a nemeckým fašizmom v boji proti demokratickým silám. 25.XI. toho istého roka tretia ríša a Japonsko podpisali pakt proti Komunistickej internacionále, ku ktorému sa neskôr pripojilo Taliansko. Tento pakt obsahoval tajnú dohodu o boji s medzinárodným komunizmom a bol namierený proti ZSSR. Týmto spôsobom vznikla politická dohoda nazvaná os Berlin-Rím-Tokio, smerujúca k zbúraniu existujúceho pomeru sil a novej delbe sveta v prospech štátov osi. Ostatné európske štáty neboli kon solidované, proti paktu vystupovali osve a ich hlavným cieľom bolo získať kontrolu nad smerom expanzie štátov osi a namieriť ich agresiu proti ZSSR. Bola to politika „uspokojovania“ agresora, ktoréj hlavným vyznávateľom bolo Anglicko, v menšom stupni Francúzsko. Spojené štáty sa izolovali, keď 31.VIII.1935 schválili zákon o neutralite, ktorá mala odlúčiť USA od ohnís vojny v Európe a na Čínu. Táto politika v podstate prospievala Hitlerovým zámerom. Rasizmus a kult vojny sa stali hlavnou časťou ideologickej prípravy Nemecka, Talianska a Japonska na vojnu, podnevovali fanatismus.

1937

26.IV. Göringovská Luftwaffe po prvýkrát v dejinách uskutočnila bombový nálet proti civilnému obyvateľstvu republikánskeho mesta Guernica v Španielsku.

7.VII. Militaristické Japonsko začína vojnu s Čínom.

5.XI. Tento deň na tajnej konferencii v ríšskej kancelárii Hitler prepradil vojenským veliteľom svoje plány na najbližšiu budúcnosť. Ich cieľom bolo získať pomocou ozbrojenej agresie „životný priestor“ pre nemeckú rasu. „... našim prvým cieľom v každom prípade malo byť dobytie Československa a Rakúska.“ Hitlerove výpovede na tejto konferencii obsahujú tzv. Hossbachov protokol. „... Treba pritom vziať do úvahy fakt,“ — hovoril Hitler ďalej — „že obranné opatrenia Československa silnejú z roka na rok a že za tieto roky sa uskutočňuje konsolidácia vnútorných hodnot rakuškej armády. Hoci hustota obyvateľstva v Československu nie je malá, aj tak včlenenie Československa a Rakúska znamená získanie potravín pre päť až šesť miliónov ľudí. Pripojenie týchto dvoch štátov k Nemecku nás z militárneho hľadiska značne odbremeni vďaka vytýčeniu kratších a lepších hraníc, uvoľní týmto spôsobom vojská pre iné ciele a poskytne možnosť utvoriť nové vojská v množstve okolo 12 divízií.“ Hossbachov protokol bol neskôr jedným zo základných dokumentov na procese nacistických zločincov v Norimberku.

Po beztrestnom obsadení Rakúska Hitler začal realizovať plán zničenia Československa, čo súviselo s jeho ďalšími plánmi nemeckej expanzie v Európe. Nástrojom v Hitlerových rukách sa stalo zdanlivé prenasledovanie nemeckej menšiny bývajúcej v severozápadnej oblasti československého štátu, v Sudetoch. Táto menšina pod vedením Konrada Henleinu založila už v roku 1933 vlastnú Sudetonemeckú fašistickú stranu a neskôr henleinovské oddiely Freiwilliger Schutzdienst, zorganizované podľa vojenského vzoru, ktoré vyvájali sabotážne a diverzné akcie.

Pokračovanie na str. 7

Ilustrace Lubica Prudilová

Marie Pujmanová

ŽIVOT PROTI SMRTI

Dokončení ze str. 1

vzduchem, očazení střelným prachem, opáleni od slunce a všichni se usmívali. Neměli ve tváři pohrdavě odmaty výraz nacistických smrtonosů, neměli v oznamku lebku, ale jitrenku.

Stanislav si dobré zapamatoval, že ten první voják, mladý hoch s plnou, červenou osmahlou tváří, trochu usměvavě rozpačitý nad bouřlivostí uvítání, mu řekl:

"My toropilis iz Berlina."

Byle by to dost daleko i volnou silnicí. Ale za tou prostou větou se krvavě bránil Schörnerův urputný týl, za

tou prostou větou stalo celé Krušnohoří, věru krušné Rude armádě, za tou prostou větou zely vléč jámy a ježily sa kamenne i hlinene překážky, záseky, zátarasy, vyhozené mosty i podmínované horské stezky. Kolik rudoarmejců už tam popadalo za Prahu! Na to Češi v první chvíli ani nevzpomněli. Jako pacienta nenapadne, že i lékař může zastenat. Rusové jim připadali zázrační a nezrimatele. V českých pořádkách se vypravuje o princu s hvězdou na čele. Vykonává nejoblížnější práce, do kterých ho posílá černokněžník zahynout, přemáhá nehorší násťrahy a osvobozuje. A oni měli každý po hvězdičce na příbě. Přijeli a vezli s sebou jaro. Přijeli a slunce vyšlo nad Prahou a vyjasnil se nejkrásnější den.

Pro tohle štěstí stálo snad za to žít všechno to utřepení, pomyslil si Stáňa. Já teď skutečně vím, jak vypadá štěstí. Já je vidím.

Sovětské tanky, okrášlené březovými ratolestmi a chvojím, sjížděly do Prahy, a Stanislav s Andělou, rozebírajíce barikádu, polibili se v opojné vůni nafty.

A jela Rudá armáda.

Na benešovské silnici, v Jirčanech, objevila se v pět hodin ráno obrovská osmituna asi s třiceti sovětskými vojáky. Vepředu vezli veliký obraz Stalina a stojící na kamionu skandovali sytými východními hlasami: „Rus, Rus, Rus,” aby na ně zlejší lidé nestříleli a aby se jich nebáli. Za tím vozem byla na silnici přestávka a potom jela ještě spousta právě takových ohromných osmitun. Starý dělník z Janečkárny Novák, kouká jako blázen: Jako když se díváš na jezero, jehož hladina se vlní, silnice se prohýbala pod tíhou bohatýrské jízdy. Silnice rolovala.

Ted ale co se nestalo.

Z výcvikového tábora na Sedlčanskú hrnuly se především německé tanky benešovskou výpadovou silnicí na Prahu. Nyní, po kapitulaci, ujižděli esesáci v autech horempádem zpátky a jen se každého vyptávali, jestli neviděl Američany.

„Tamté jsou Američané,” ukazovali jim lidé naschvál: a oni vjeli Rudé armádě rovnou do náruče.

Lidé, to jste neviděli. Rudoarmejci nechleděli ani vpravo, ani vlevo, nicemu se nevyhýbali, a co jim přišlo do cesty, to smetli. Tak spěchali. Jak Němci ujižděli proti nim s vozy naloženými luppen, shazovali je i s šófery a s kořistí do příkopu a hnali se silnicí neúprosně vpřed, na pomoc těžce zkoušené Pankráci a Michli, o kořist se nezajímali. Lidé, bydlící u silnice, chodili pak sbírat do příkopu vypadlé a přejeté slepice, mouku, pytlíky s tabákem, konzervy.

A jela Rudá armáda. Vjižděla do Prahy od Kobylis tou cestou, tou přetěžkou cestou, kudy jezdily za heymrichiády vozy zpívajících od soucenců, kudy vezli na smrt Helenku Gamzovou; jela po památném Trojském mostě čtyřiceti padlých barikádníků; jela do Ruzyně, kde nacisté postříleli studenty, od Kladna tou silnicí, kudy se hnalo gestapo, schupo a SS vyhladit Lidice. Po stopách národních úzkostí přijížděla Rudá armáda a zakreslovala do české země novou citovou mapu. Ani ta Bílá hora, od které k nám odedávna chodívalo nevěští, už nás nebude strašit v dějinách.

Do Prahy jelo jaro na tanku a kudy jelo, vybuchovala poupatá a jáson. Vůně bezu a benzínu se mísla s čudem dohořívajících požáru a s prachem rozbitých barikád v opojném vzdachu dobytého města. Kaštany v malostranských zahradách rozsvítily své monogramenné lustry, hlohy rozzařily své růžové lampióny a lidé v pražských ulicích rozkvétaly jarem národní. Kdo měl nohy, běžel výtak Rusy. Kdo měl ruce, podával jim kytky bezu, děti k pochování, lístky k podepsání. Kdo měl ústa, zlibal rudoarmejce a volal Stalini slávu.

Nella si vzpomněla na příšerné ráno patnáctého března roku třicátého devátého, kdy v meteli a v nečase vtrhla do Prahy wehrmacht se svými motocyklisty v kluzkých hadicích pláštích, s prvními posly smrti. Našli u nás pusté ulice, prázdná okna, ledové mlčení. A nyní volá, jášá, zpívá, tančí a tleská a mává revoluční Praha barikád, z které se ještě kouří od požáru, Praha s vytrhanou dlažbou, ale zaplavovanou letorosty, zalevanými slizami a krví. Kdyby se toho byli dočkali Gamzová s Helenkou!

„Podívejme, kdo to k nám jede. I ty kluku jeden prachmilioňská,” rozhořčila se Barborka a vrhla se na Mítu, sestupujícího jako vítěz ze sovětského nákladního vozu (tank by mu byl býval sice milejší, ale i tak to bylo báječné). Ukořistěná německá příběhu mu padala až na nos, přelepený leukoplastem, a jen se Mítovy nohy dotkly země, zamotaly se ospalostí. Byl už večer. Paní Gamzová vyběhla do zahrádky a dnes už podruhé děkovala zachránčíkům, — že ji přivezli vnuku. Hledala ho po Praze celý den, nohy si mohla uběhat, a ne a ne se dovědět, kde kluk vězi.

„Tos nemohl aspoň brnknout?”

„Ničeho. Choroší malčík,” řekli vojáci a odjeli na Klárov, který Nella musila ještě dopoledne obcházet, když šla dolů do Prahy, shledávat Mítu. Byly tam boje, tam ještě popadalo rudoarmejců!

Mít žil nejúžasnější den svého chlapeckého života. Nastal mu slavný čas. Ten voják, ten voják z Gorkého, hlídající nastojem, který se tolíká zjeval Mítovi v laterně magice věrné paměti, ten voják nezklamal a v nejtěžší chvíli přišel.

„Já věděl,” opakoval Mít rudoarmejcům, táborečím kolem tanků na Václavském náměstí, „ja znal.” A všechno jim vypravoval, že se narodil v Sovětském svazu, u řeky Volhy, že mu matka už tehdy říkala, že je to ta nejstatečnější země na světě, a jak se radoval ze stalingradského vítězství.

Když se ukázalo, že Mít umí rusky, byl mezi českým obyvatelstvem velmi vážený, a každou chvíli ho přitáhla některá z děvčat v bílých halenkách, aby jim dělal tlumočníka. Ale Mít se ženským pokud možno vyhýbal, a upřímně řečeno, v hloubi duše se poněkud divil těm hrdinům, že se docela rádi baví s hloupými ženskými. Toužil s kluky vidět sovětské zbraně a rudoarmejci byli hodni, leccos jim ukázali, i ženitku, i minomet. Nakonec se vozil na ruských koníčích v Riegrových sadech; ale jaksi se zastyděl, když viděl, že se vozí dost malé děti, i holky; a když uslyšel, že se Rusové chystají ještě kamci za Prahu, prý do Mělníka, chtěl s nimi do boje.

Kvečeru mu řekl vyšší sovětský důstojník: „Máma tě bude čekat k věčeri, běž domů.”

Mít opět užasl, že takový hrdina může myslet na tak obyčejné věci, a začal živě protestovat. Nakonec už všechny omrzl; vojáci mu dali harmoniku, naložili ho do osmitunu a odvezli ho domů.

Mít padl oblečený na postel a spal noc a den bohatýrským spánkem. Když se k večeru probudil a vstal s očima ještě oteklýma od předchozího bdnění, u jejich dveří zaklepal muž se samopalem (zvonek se jim porouchal za revoluce).

„Bydlí tu ještě paní Gamzová?”

„Táto,” vykřikla Mít a běžel k němu. „Ty jsi shodil vousy? Já jsem včera jezdil s rudoarmejci. Táta je tady!” křičel na celý dům.

Z Bureše byl zase hladce oholený Skřivánek.

Mít poznal otce hněd; ale otec nebyl Mít pod známou adresou, nebyl by ho poznal v tom velkém chlapci. Viděl ho naposled před třemi léty, a ještě s Helenkou, ve svém ilegálním pokoji v Libni, než odešel z Prahy před heymrichiádou. Děti rostou a mění se.

„On jindy nemá tak oteklé oči,” opakovala paní Gamzová, jako by se To-

nikovi omlouvala, že mu neodevzdává syna úplně v porádku.

Spatřit po letech Toníka otřásllo Nelou. S jakou radostí zetě vitala! Měla ho ráda jako syna. Ale co je to platné, za tou radostí stál i žal. Porád viděla vedle Toníka Helenku. Dva lidé zatím ubyli za rodinným stolem, příliš mnoho těžkých dějů leželo mezi nimi a oni citili, že je na první setkání slovy nezmohou. Proto se nejprve chytali maličkosti.

„Vám nejde zvonek,” řekl Toník, „musím se na to podívat.”

„Ale nech toho teď, pojď jist.”

Odrozlí samopal na lavičku v předsíni a šel se podívat do elektrických hodin. Mítá, který všude chodil za otcem a sděloval mu všechno možné o rudoarmejcích a z revoluce, oddělil se a odmlčel. Najednou třeskla rána. Nella si jen sedla, jak se pod ní nohy propolily.

Stalo se někomu něco? Naštěstí nesetalo. Rána vyletěla do stropu a zanechala tam důlku. Skřivánek, jak tomu uvykl, nechal odjíštěný automat, a Mítá neodolal a prohlížel si zbraň. Prohlížel samopal tak dlouho a důkladně, až vyšla rána. Na Mítovu omluvu třeba uvést, že on zase byl zvyklý zacházet s puškou bez nábojů. Tak si aspoň po revoluci vystřelil.

Přišli Stáňa s Andělou. Byli na Staroměstském rynku. Ještě včera odpoledne tam Rusové vyrizovali poslední nacisty. Stáňa s Andělou zasílají nad jejich neohrozeností. Na střeše nárožního domu bylo nevybrané kulometné hnízdo. Sovětský voják se klidně zastavil na protější straně a pásil tam z automatu odzduzla vzhůru; zasáhl závodníka. Staroměstská radnice je vyhořelá a pobořená; má po věži a po arkýři. Ale to se všechno spraví a stavba bude co nevidět.

Seděl dlouho a vypravovali. Skřivánek vysvětloval Nelle, jak to udělal s tou Amerikou. Dal legálně prodloužit svůj starý pas; v samých počátcích „protektorátu”, ještě před válkou se spojenými státy, Němci povolovali návrat americkým občanům. Stalo to pravda, mnoho pochůzek a zlostí, a Toník schválme rozvíril celou věc, aby Němci viděli, jak stojí o odjezd. — Ano, ano, tohle Nella ještě všechno pamatovala. Toník si prece koupil v pražské cestovní kanceláři lístek do Hamburku a na parník Blue-star-line. Nu a na ten pas i lístek odcel někdo jiný, a Toník zůstal u jedné paní v Libni. Tam ho ještě Helenka s Mítou občas navštěvovali. Mítá, kterému babička a hlavně Barborka pořádně vyčinily za výstrel ze samopalu, byl nyní chválen za svou mlčení. — A jak to bylo s tím psaním z Chicaga, zajímalo paní Gamzovou. Ale Toník je napsal v Praze a člověk, který odejel na jeho pas, hodil je v Chicagu na poštou. Mítá si vzpomněl na své setkání s provokatorem; a Stanislav s Andělkou vypravovali o tom, jak Mítá se chtěl vyrobit do varovat tátu. Skřivánek k sobě chlapce pohnut přitiskl. To jsme rádi, že jsme spolu, vid. Skřivánek se vrátil od moravských partyzáňů ještě s dvěma dělníky z Waltrovky. Bude zas konstruovat letecké motory pro republiku.

„Jen ať už nikdy není válka,” vzdyčila si zhluboka Nella. „Jen mír.”

„Ale musíme si ho hlídat,” minil Toník a Stanislav s Andělou, stulení do kouta pohovky, horlivě prisvědčovali.

Mítá nespouštěl kukadla s tátou, vzácného novotou, a pamatoval si všechno, co říká.

„Že už má lepší ty oči,” poznamenala paní Gamzová, ukazujíc na Mítu.

„Je celá Helenka,” poznamenal Toník.

Vytanulo mu, jak Mítá, malý Mítá chytí sazikou do oka zrovna před vjezdem do Wilsonova nádraží, když se vraceli ze Sovětského svazu, a Helenka jak Mítá parádila, aby se s ním pochlubila doma. Ta vzpomínka Skřivánka přemohla. Vstal, přistoupil k oknu a díval se chvíli ven, ačkoliv bylo úplně tma. Praha pod záštitou rudoarmejců druhou noc blaženě spala.

A Helenka byla zase podobná Gamzové, dodala Nella, zárlivě střežíc pařátku zemřelého.

„Táto, vís co řekl Božek?” vzpomněl si Mítá. „Ze budou učit kluky ve škole o dědečkovi.”

Jenže táta nevěděl kdo je to Božek, a vypravování nebral konce. Mítá měl jít dálno spát. Ale což je možno poslat na kuté chlapce, který bděle prožil celou revoluci (i když si v ní ani jednou nevystřelil, což tajil) a který se po tonika letech uviděl s tátou?

Ach, Praha, shledání!

(Z románu Život proti smrti)

Dobrú noc, líšky!

Pokračovanie zo str. 1

„Ratata... ratata...“ ffkal palbu pneumatického kladiva na žeravé hlavy nitov a bol štastný.

„Ratata... ratata...“ všival ohnivé gombíky do mostových nosníkov a smial sa.

Vracal sa domov napoly hľuchý z fabrického virvaru; ruky sa mu chveli triaškou od nezvyklej roboty. Keď však kolísal malú Mary na kolenach, číčikal ju a štipal do ružového zadočka, zabudal na celý svet, na robota, nity, na rodnu dedinu, rodicov, aj na to, že prišiel do Ameriky iba na dva roky, zarobiť na chalupu.

O rok, v lete, v sedemnástom roku, pribudol u Baraňákovcov malý Janko. A rok za tým, ako sa skončila vojna, tretí a posledný, Vasil.

Cestoval v rozbitých, špinavých, zapľuvaných vlakoch; svetlá v nich nesvetili, obloky zasklievali dosky. Prechádzal mestami s hlbockými jazvami čerstvo zasypaných kráterov, zrúcaných domov. Stretával ľudí, ktorí šesť rokov vojny vpísalo do tvári bôl a utrpenie, ktorým chýbal veľa z toho, čo sprijemňovalo a skrášlovalo život. Videl dediny zmetené z povrchu zemského, kde sa žilo v zemi.

Bolo pol druhu roka po vojne.

Ľudia si utahovali opasky, chodili v zlých topánkach, drevitých šatoch, vraveli však, že sú štastní, lebo vojna sa skončila. Boli zničené cesty, kostoly, mestá, boli tisíce mŕtvych, vinných, nevinných, ale všetko sa vraj znova postaví, čas zahojí kruté rany.

Nechápal ich celkom; nevedel si predstaviť, že by ľudska ruka vedela napraviť túto barbarskú skazu. Mravie úsilie, s akým sa usilovali preklenúť doliny novými mostami, ako sa snažili zo zmätku ruín podvihnut nové mestské štvrtle, vystavať na bývalých bojiskách dediny, viedla sa mu rovnako beznádejne ako prelievať morské vody krčiažkom. Vraveli mu, že o dvadsať rokov chceť zahliadiť všetky stopy vojny. „Boh vám pomáhaj!“ odpovedal im. V duchu však hútal, že ich nenapravia nie za dvadsať, ale ani za tridsať, ba ani za päťdesať rokov.

Bol sa pozrieť v Tatrách, Biele sanatóriá, nedotknuté vojnou, zapĺňali vojaci, ranení. Bol tu také nezvyčajné ticho, že zaľahlo dušu, pôsobilo pusto, hľubo, otupno. Vracal sa cez Ružbachy, veľké, skvostné kúpele grófa Zamoyského z Lubovne; kýpte kúpelnych budov, rozrúcaných, očmudených požiarom sa černeli smutne a sklučujúco na pozadí stáročných smrekov sú pomníky zašeľ, nikdy sa nevracajúcej slávy. Sedával na podsteni, hľadel na protílhé strane. Dolina bola tichá. Na úzkej, sta-

A s plynúcimi rokmi narastala v nej čoraz väčšmi neodvratná túžba po dome po Magure, Lipníku, horách, susedoch. A tátu clivost sa zo dňa na deň, z roka na rok prelievala aj na muža, kličila v ňom, až po deviatich rokoch uzrela v rozhodnutie vrátiť sa.

Tentoraz — navždy.

III

NEVERIL VLASTNÝM OČIAM

Nevedel, či sníva, či bdie.

Toto že je tá krajina, skade odchádzal pred desiatimi rokmi? Toto že je jeho vlast, vtedy stejnúca pod krutými následkami vojny? Toto že sú ti unavení, ošúchaní, dokrčení ľudia?

Nechápal. Veru tak.

Do Popradu ho dovezol rýchlik s elektrickou lokomotívou. Od Žiliny po Poprad išiel po novej železnici, po nových mostoch. V mestách, v dedinách, kde prechádzal, nebolo jedinej stopy po vojne. Skôr ju pripominali svojráznym neporiadkom iba veľké staveniská v Sučanoch, Krepelanoch, Mikuláši, Ružomberku, Svite. Z Popradu sa viezol expresným autobusom.

Zastali v Lipníku. Raz nevedel, či je doma, či nie. Obci pribudol celý dolný koniec; a tam, kde stávala jeho drevenica, bebel sa murovaný dom.

Sedával teraz s vnútromi na kolenach pred chalupou, sledoval premávkou na starej, zabudnutej ceste. „Kde tolký svet len chodí?“ pýtal sa a nechápal, kde sa náhli nekonečný prúd áut, motocyklov, skutov, autokarov, autobusov. „Chod sa pozriet, Michal,“ dobiedzali susedia, „alebo už máš toho cestovania po krky?“

Baraňák bol už siedmy rok v Amerike. A ešte vždy mu nevychádzalo na domček. Teda ešte rok bude treba vydržať, môžby dva, prinajhoršom tri, a vrátime sa späť, hútal.

No deň, keď priniesli list od otca, zmenil smer ich života, zvrátil vysnívánu cestu.

Milovaný synu, nevesto, dcere — písal — mile a krasne pozdraveň same perše od milého pana boha i tak ode mne vam šickim posilam a pišem vam, že moja milovaná žena, tvoja matka, Michale, moj synu jediny...

Hľadal na list, chvel sa mu v rukách, neumné litery, poskladané neškolovanou otcovou rukou skackali v riadkoch, triasli sa, miži v závoji slz.

... sám som jej zatlačil oči... tak ta túžila vidieť. Príd. Michal, aj so ženou, aj s vnútromi, je mi otupno.

Najskôr poslal domov ženu a deti. Sám úfal zosťat rok, jediný rok, a vrátiť sa. Netrpezlivu čakal správy z domu.

Milovaný muž! roztvoril netrpezlivu obálku. Neceloh veriť vlastným očiam, kolená sa mu podlomili. Nevládal čítať.

„Teda už aj otec...“ šemotil perami, „už aj otec je na onom svete...“

Ani žena, ani deti ho už nestihli uvidieť. Pochovali ho skôr, ako sa dostali do Lipníka.

Chodil sťa v mátožnom sne. Robil bez duše. Iba zotrvačnosť, vôle zarobiť groš na ženu, deti, chalupu ho poháňala. Kým, akurát o rok, neprišiel tretí list, prinášajúci bôl, utrpenie.

Pоловica Lipníka zhorela — črtala napochytre žena — naša chyža tiež. Nezostalo nám nič, iba čo sme mali na sebe...

Bezvládne zvesil ruky „Kriste Ježišu, panebože jediný, začo ma takto tresce...“ a rozplakal sa strašným, chlapským placom.

II

ZBOHOM, MAGURA! ZBOHOM, LIPNÍK! ZBOHOM, RODINA!

Po deviatich rokoch treba začať odznovu. Si načisto, načisto žobrák. Nemáš nič. A doma, v kraji, čaká žena a troje deti na tvoj zárobok. No to, čo zarobiš za rok, dva, za päť, za desať.

V rokoch krízy, za celé tri roky, neposlal domov ani cent. Neprepustili ho z roboty: no mal jej iba na dve hodiny týždenne. Akurát, aby sa udržal pri živote.

Doma vystavali drevenicu, Janko dorástol v chlapa. Zavolal ho k sebe, bol to v tridsiatom ôsmom a Janko mal dvadsať jeden rok. A Michal Baraňák bol už dvadsať piaty rok v Amerike. Dvaja zarabali rýchlejšie. Roboty bolo v tých predvojnových rokoch nadostač. Pomýšali už pomaly na návrat, a prišla — vojna.

Zbohom, rodina! Zbohom, Magura!

„Ratata... zošíval nosníky mostov.

„Ratata...“ brechali guľomety, delá, pušky na frontoch všetkých kontinentov.

Nadišiel však deň, keď padol posledný výstrel.

A nadišiel deň, keď vblil posledný nit do mostnej konzoly.

Konečne domov!

Nebol ani v prvej, ani v druhej svetovej vojne. Veľa však čítal, počul, videl vo filme, v televizii.

No obrazy, ktoré sa mu črtali pred zrakmi teraz, neprisli mu na myseľ ani vo sne.

6

Mal dajake ľažkosti s' miestom. Napokon sa však prihlásil znova v starej známej American Bridge Company. Pamätali sa tam dobre na pracovitého, presného foremana, predáka. Dali ho do oddelenia, skade odišiel.

„Ratata... ratatata...“ zošíval nosníky, odkladal doláre a čakal ženu. Prišla, rozhliadla sa po svete, obriadila, upratala izbu. Neuplynul mesiac, dva, zbadal, že nie je vo svojej koži. „Michal,“ potažkala si, „ja tu nemôžem ani dýchať, ja tu nevydržím.“

Snažil sa ju uspokojiť, hoci vedel, že nevraví to, čo si sám myslí. Bola zvyknutá, tá robotná, čulá žena naveky okolo domu, to obriadí, to okopá, to podonášať. Tu sedela v izbe, ohradenej prísnymi hranicami päťdesiatdolárového nájomného; dva razy skúšala vyjsť na dvor, domáci ju zavrátil. Musel jej vysvetliť tunajší mrav; platiť si iba za izbu, nuž sedi si iba v nej. Za dvor neplatíš, nemáš tam čo robíť. Z domu bola privyknutá potkotať si so susedkami; tu išla nakúpiť, nevedela sa poriadne dohovoriť, nik nestál o to, aby sa s ňou podeľil s radostou či smútkom, nikoho nezaujímal jej osud, jej myšlienky. Život tiekol povedať nej ľahostajne, akoby jej nebolo, akoby sa raz nemal kto za ňou obzrieť, pristaviť, v tej náhľivej, tvrdej a nevšímavej honbe za marivom šťastia. Doma bola ľovek s vlastným miestom v spoločnosti; ľovek s vlastným miestom v spoločnosti; ľovek s vlastným miestom v spoločnosti.

„Michal,“ vravela mu, „vieš ako mi je? Ako vtedy, keď sme pred tridsiatimi rokmi vyhoreli.“

9

o stavbe prvej fabriky za Magurou. Vari ani nebolo treba vratieť akej. Či sa nevravelo o drotároch z Kamienky, Lipníka, Stráňan: „Dajce im železo, drôt, klešče, zrobia, co chcece na ſvece?“

Akúže inú fabriku tu teda mohol štát postaviť, ak nie takú „kolo železa“? Skrutkáren.

Bola to veľká sláva v posledný augustový deň roku 1958.

Republika slávila štrnaste výročie Slovenského národného povstania, deň hrdinov a bojovníkov proti fašizmu.

A tu na lúkach, na samom kraji Staré Lubovne, stáli zástupy zo širokého okolia, od Orlova, Plavča, Lipníka, Ružbach. Nad hlavami im viali v čerstvom vetre záštavy, v diaľke sa jagali biele končiare tranských velikánov, obďaleč uháňal k moru čistý, prudký Poprad.

A oni stáli bez slov, v nemom pohnuti. Chlapci osudem vysotení do sveta, ktorým blúdili s krošnou a tanistrou. Ženy, ktorým osud nedozičil stácia a na plecia im zavesili tarchu biedneho života.

Michal Baraňák už s nimi pracovať nebude. Tak ako doteraz bude chodieť do dedinskéj cerkvi, aby si v podvečeroch čítal v starej, rodinnej biblii, ktorá s ním z Lipníka vyšla, a z Ameriky sa s ním vrátila.

Bude sedávať na podsteni a hľadieť ponad obrubu okuliarov na prvých robotníkov prvej zamusíckej fabriky, tých čo po prvý raz nešli za chlebom do sveta, ale chlieb prišiel k nim sem, kde doteraz iba líšky dávali dobrú noc.

(Z knihy črt a reportáži Mílniky, ktorá vyšla tento rok v polskom preklade pod názvom „Kapitanowie szalonej rzeki“, wyd. Książka i Wiedza)

2

Baraňák bol už siedmy rok v Amerike. A ešte vždy mu nevychádzalo na domček. Teda ešte rok bude treba vydržať, môžby dva, prinajhoršom tri, a vrátime sa späť, hútal.

No deň, keď priniesli list od otca, zmenil smer ich života, zvrátil vysnívánu cestu.

Milovaný synu, nevesto, dcere — písal — mile a krasne pozdraveň same perše od milého pana boha i tak ode mne vam šickim posilam a pišem vam, že moja milovaná žena, tvoja matka, Michale, moj synu jediny...

Hľadal na list, chvel sa mu v rukách, neumné litery, poskladané neškolovanou otcovou rukou skackali v riadkoch, triasli sa, miži v závoji slz.

... sám som jej zatlačil oči... tak ta túžila vidieť. Príd. Michal, aj so ženou, aj s vnútromi, je mi otupno.

Najskôr poslal domov ženu a deti. Sám úfal zosťat rok, jediný rok, a vrátiť sa. Netrpezlivu čakal správy z domu.

Milovaný muž! roztvoril netrpezlivu obálku. Neceloh veriť vlastným očiam, kolená sa mu podlomili. Nevládal čítať.

„Teda už aj otec...“ šemotil perami, „už aj otec je na onom svete...“

Ani žena, ani deti ho už nestihli uvidieť. Pochovali ho skôr, ako sa dostali do Lipníka.

Chodil sťa v mátožnom sne. Robil bez duše. Iba zotrvačnosť, vôle zarobiť groš na ženu, deti, chalupu ho poháňala. Kým, akurát o rok, neprišiel tretí list, prinášajúci bôl, utrpenie.

Pоловica Lipníka zhorela — črtala napochytre žena — naša chyža tiež. Nezostalo nám nič, iba čo sme mali na sebe...

5

rej ceste s prekopfenutými, spálenými tankami v priekopách skelepávali provizórne mostiky. Z času na čas tade prešlo staré auto z Lubovne na Starú Ves, národ sa terigal na sedliackych vozoch horedu a ako po veky, najzvyčajnejšie, meral cestu z kraja do kraja — peši. A Lipničania sa rozbrehli znova po svete za robota, dvihali z vln hrzdavenej konštrukcie mostov, čistili tehly na zburaniskách vo velkých mestách. A v chyžiach sliepnali petrolejovky ako kedysi, rádio tu nepoznali, kino videli iba tí, čo boli vo svete. A prvý sa už aj vyberali na drotáku.

„Ako za mojej mladosti, čože sa tu vlastne zmienilo?“ myslil si Baraňák a prichytil sa, že pomyšla na odchod. Priveli si privykol za tých tridsaťpäť rokov na pravidelný rytmus fabrikej práce, vzruch, ktorý prináša život vo velkom, družnom kolektíve robotníkov. „A čo rodina?“ zamýšľal sa. „Opäť ju opustiť? Zase triel ten hľuchý, prázdný život? Mohol pracovať napokon aj tu, ale nechcel sa mu trmaťať sa od mesta k mestu a za Magurovou nebolo práce ani len za necht. Mal vyše päťdesať rokov, nechcel začínať odznovu. Navyše sa mu videlo, že tu v starej vlasti sa všetko ozaj začína od základov, ktoré povstávajú z trosiek a hrobov mŕtvych. Kým stavba bude stáť, bude

spoločne pre rozvoj našej spoločnosti

Je nesporným faktom — hoci to znie ako truizmus — že o výsledkoch našej Spoločnosti, obvodov a miestnych skupín rozhoduje obetavá, nezíštná práca a spoločenská angažovanosť celého krajanského aktívnu, ktorého jadro tvoria výbory miestnych skupín. Každá funkcia, od predsedu až po členov výboru, je v pôsobnosti KSCaS rovnako zodpovedná a dôležitá. S každou sa totiž spájajú isté povinnosti a úlohy, ktorých náležiteľné plnenie vyžaduje od funkcionárov hodne úsilia, obetavosti a iniciativity, zaberá čas, ktorého predsa nemáme nikdy príliš veľa.

Pozastavme sa ku príkladu trebars pri funkcií pokladníka, ktorý — všeobecne povedané — je zodpovedný za hospodárenie finančnými prostriedkami v miestnej skupine. Je to zodpovednosť tým väčšia, že ide predsa o prostriedky spoločenské, s ktorými treba naklaňať umne, učelne, v prospech celej miestnej skupiny. Mimoriadne dôležitou úlohou pokladníkov MS je — ako známe — vyberanie členských príspevkov. Ako si to organizačne zariadiť, je už ich tajomstvom. Nepochybne lah-

šiu úlohu majú pokladníci v menších miestnych skupinách na rozdiel od veľkých obcí, aké sú napr. na Orave, kde jednotliví členovia MS bývajú roztrúsení niekedy v okruhu niekolika kilometrov, čo značne stáže nielen vyberanie členského, ale vôbec aj organizačného pôsobnosti. Preto stáva sa, že v niektorých obciach sa na tento cieľ využíva napr. členské schôdzke budť iné príležitostí. Tak či onak pokladníci musí každý rok zložiť účty z tejto svojej činnosti, lebo je vlastne zodpovedný — čo si neraz ani neuvedomujeme — za splnenie jednej z povinností každého člena, aká vyplýva z členstva v Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Prečo vlastne pišem o tom, čo je v podstate všeobecne známe. Zdá sa mi, že otázka členských príspevkov vôbec bolo by sa treba vázne zamyslieť. Všetci hľadame súhlasia s tým, že predovšetkým sami členovia mali by dbať o primerane včasné vyrovnanie týchto svojich príspevkov, k čomu sa predsa zaviazali v prihláške do našej krajankej organizácie. Tým samozrejme

necheiem tvrdiť, že s platením členského sú ľažkosti, že sa ich nevyberá, lebo — ako som už spomína — miestne skupiny každý rok učítajú príspevky svojich členov. Vyskytujú sa však prípady, kde sa členské zanedbáva. Preto ide o to, aby nielen pokladníci MS seriósnejšie pristupovali k tejto svojej úlohe, ale zároveň aj o to, aby sme im všetci pomohli v ich práci, tým viac, že je to funkcia spoločenská, vykonávaná nezástene, na úkor voľného času týchto krajančí aktivistov.

Hodno tuná poznamenať, že peniaze získané z členských príspevkov, ktoré sú predsa dobrovoľné a velmi nízke (napr. členovia varšavskej miestnej skupiny sa vlni na schôdzke rozhodli platíť značne vyššie príspevky), neodvádzajú sa do štátnej pokladnice. Spolu s inými prostriedkami, najmä zo štátnej dotácie, vracajú sa späť do miestnych skupín budť v podobe krovov pre súbory, hudobných nástrojov, vybavenia klubovní a pod., budť slúžia hradeniu iných potrieb organizačnej, kultúrnej a osvetovej pôsobnosti miestnych skupín.

Naša Spoločnosť v rok na rok rozširuje svoju pôsobnosť. Úmerne s tým však stúpajú aj potreby miestnych skupín, ktoré sa Ústredný výbor snaží uspokojovať podľa možnosti a prostriedkov, aké má k dispozícii. Spája sa to aj s príjmami miestnych skupín, ktoré sa predsa plánuje a ktoré majú vplyv na rozpočet našej Spoločnosti. V značnej miere rozhodujú o jeho výške. V tomto kontexte — ako sa mi zdá — bolo by hľadom účelne a potrebné pouvažovať aj o tom, ako my sami, všetci členovia Spoločnosti, mohli by sme prispieť k riešeniu tejto otázky. Teda ako zvýšiť vlastné príjmy miestnych skupín, čo by dovolilo plniť a rýchlejšie uspokojovať ich rastúce potreby. Nepochybujem, že každému zaleží na tom, aby mal vo svojej miestnej skupine súbor na vysokej úrovni, dobre pracujúcu a vybavenú klubovnú, ktorá by splňala požiadavky všetkých členov. Spoločnými silami môžeme dokázať veľmi veľa. Pozývame teda do diskusie. Každý hlas, každý tvorivý návrh bude cenný.

JÁN ŠPERNOGA

10 ROKOV LZS V KACVÍNE

Ludové športové zväzy LZS sa už natrvalo udomácnili na Spiši a Orave. Dnes už vari na prstoch jednej ruky mohli by sme spočítať tie obce, kde ešte neexistujú. Pomerne nedávno, lebo sotva pred desiatimi rokmi, vznikla táto športová organizácia aj v Kacvíne. Tamojšia mládež športovala sice už oveľa skôr, v lete hrávala na lúkach futbal, zase v zime, keď zamrzla miestna rieka, zvádzala tvrdé hokejové súboje, ale organizovanú podobu dostal šport v Kacvíne až v roku 1970.

Zo začiatku mal kacvínsky LZS len hrstku futbalistov, ale neskôr pribudli ďalšie disciplíny — volejbal a stolný tenis. Veľkej oblube sa teší aj šach.

Každý začiatok je ľažký. Na výsledky v športe treba pracovať neraz celé roky. Kacvínskym športovcom tiež nebolo ľahko. Zažili nejedno sklamanie, prehrali nejeden zápas, nehovoriac už o rôznych organizačných, tréningových a iných ľažkostach, s ktorými sa museli boríť. Ale po istom čase sa im začalo viesť lepšie, prišli prvé úspechy. V r. 1978 juniorske futbalové družstvo vyhralo v spišskej gminnej lige prvé miesto. Dobre si počinajú aj kacvínski volejbalisti — v r. 1978 obsadili v gminnej lige 3. miesto a o rok neskôr postúpili ešte o stupienok vyššie. Tento rok sa napr. zúčastnili na turnaji o Pohár oslobodenia novotarskej oblasti a skončili na druhom mieste. Vo volejbalovom družstve vynikajú najmä Ján Rataj, Anton a Ján Magerovci, Anton Molitoris, Jozef a Roman Hasajovci. Hodno taktiež poznamenať, že v stolnotenisovej gminnej lige boli Kacvíncania po prvom kole na 2. mieste, zase v ďalšej disciplíne — šachoch pozoruhodný výsledok dosiahol Štefan Bigos, ktorý naposledy na turnaji v Nedeci obsadil tretie miesto.

LZS v Kacvíne má ok. 40 členov. Jeho predsedom je už sedem rokov kr. Anton Molitoris, držiteľ zlatého a strieborného čestného odznaku LZS,

vyznamenaný naposledy diplomom za zásluhy v šírení telesnej kultúry a športové úspechy.

„Našim najväčším problémom — hovorí A. Molitoris — je nedostatok športových zariadení, náradia a vôbec prostriedkov. Chybujе nám futbalové ihrisko — nemôžeme totiž dostať primepane veľkú plochu, kde by sa ho dalo zariadiť (naozaj sa to nedá vybaviť? — J.K.). V súčasnosti sa zameriavame na vytvorenie silného volejbalového družstva, pre ktoré — až má mať perspektívny — chceme získať viacero mladých chlapcov. Vlani sme si postavili volejbalové ihrisko, na ktorom môžeme cez leto hrávať a trénovať. Horsie je to v zime, vtedy musíme chodiť dvakrát týždenne až do Fridimana, kde nám riaditeľstvo školy sprístupnilo na tréning svoju telocvičnu. Chceme častejšie štartovať, radi by sme sa napr. zúčastňovali turnajov v Krempachoch. V budúcnosti chceli by sme nadizávať aj športovú družbu s nejakým volejbalovým oddielom na Slovensku. Boli by sme radi, keby nám Spoločnosť v tom pomohla.“

Vidiecky šport — ako to vyplýva z pozorovania viacerých krúžkov LZS na Spiši a Orave — je nedoinvestovaný, najmä čo sa týka základných potrieb a ľaží hlavne z veľkého zápalu hrstky mladých športovcov. Mnoho sa dá — a aj treba — urobiť svojpomocne napri zriaďovaní a úprave ihrisk, ale to nastačí. Nutné sú aj prostriedky na výstroj i náradie, inštruktážna, organizačná a iná pomoc, ktorú by mali vo väčšej miere poskytovať gminné a vojvodské oddelenia športu. Nebolo by od veci pouvažovať o možnosti pravidelného využívania na tréningy školských telocviční a o získaní pre jednotlivé krúžky LZS takých mecenášov ako trebars družstvá GS, urbáre alebo družstvá rolníckych krúžkov.

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

PINK FLOYD

Je to britská hudobná skupina, ktorá po rozchode slávnych The Beatles úspešne súperí o meno skupiny č. 1 na britských ostrovoch. Vznikla v r. 1965, kedy študenti architektúry Syd Barret, Nick Mason, Roger Waters a Rick Wright založili skupinu Sigma 6, premenovanú neskôr na T-Set, potom na Abdabs. Dnešný názov prijali v r. 1966 po stretnutí so známymi americkými bluesovými spevákmi Pinkom Andersonom a Floydom Councilom.

Skupina Pink Floyd sa od začiatku zamerala ana ambicioznu, náročnú hudbu. Jej nástup na svetové estrády bol úžasný. K najväčším úspechom skupiny z prvých rokov patria spoločné vystúpenia s Jimi Hendrixom a niekoľko znamenitých profilových platní, ako Pipers at the Gates of Dawn, A Saucerful of Secrets, Atom Heart Mother, Veľké uznanie si získali hudbou k zná-

mym filmom Zabriskie Point, More, ako aj Ma Vailee, ktorú kritici ocenili ako „vysokú samostatnú umeleckú hodnotu v dejinách kinematografie posledného desaťročia.“

Po niekoľkých rokoch zo skupiny odšiel Barret a na jeho miesto nastúpil sólový gitarista David Gilmar. V novom zložení v 70. rokoch skupina dosiahla ďalšie úspechy vďaka takým platníkom ako Obscured by Clouds (získala titul Zlatej platne) a Dark Side of the Moon, ktorá dostala najprv titul Platinej a neskôr Briliantovej platne (náklad 3 milióny). Z ďalších platní hodno spomenúť A Nice Pair, Wish you were here, Money. Mnohé z nich sú každý rok na popredných miestach v zoznamoch najpopulárnejších šlágrov. Napr. v r. 1977 to bola pesnička Another Bruick In the Wall.

Kritici nazvali skupinu „majstrami symfonického rocka“. Podobu rockovej symfónie má aj ich platňa Animals (Zlatá platňa), na ktorej popri avant-gardnej hudbe sú nahrané hľasy Zvierat: oviec, psov a ošípaných. Zapojili sa ľuďmi do diskusie o ochrane životného prostredia a dokázali, že aj rocková hudba, podobne ako hudba väzna, môže byť účastníkom humanistickej dialógu.

ON A ONA

F.B. Chcela by som vedieť, do akých podnikov vchádza najprv žena a do akých muž, kam môže ísť žena sama a kam len v spoločnosti?

Muž idúci v spoločnosti ženy vchádza ako prvý predovšetkým do reštaurácií, kaviarni, nočných podnikov, barov, vinární a pod. Samozrejme, podrží spoločníke dvere, ide prvý aj cez mestnosť a hľadá volné miesto. Až ho nájde a spoločníčka s ním súhlasí, odsunie jej stoličku a až po nej sa usadí sám. Ak nenie miesta, možno si prisadniť k iným, ale predtým treba sediacich požiadat o dovolenie. Jedným ēi nápojový listok prezerá najprv ženu a až po nej muž,

který potom všetko objednáva. Jesť by sa malo začať súčasne. Účet platí muž, ak je s manželkou, snúbenicou buď partnerkou pozvanou zvlášť. Žena platí za seba vtedy, ak je iba kolegyňou, komáratkou, s ktorou muž nie je citovo zviazaný buď s ľuďou s ktorou má do podniku náhodou a pod.

Do iných verejných budov, obchodov, úradov, divadiel, kín atď. vchádza prvá žena, hoci napr. v prípade kín a divadiel muž hľadá miesta (označené na lístkoch) a ide k nim prvý.

Do reštaurácie a kaviarne môže v našich krajinách ísť žena aj sama. Sú však štaty, kde je to nezvyčajné. Samozrejme, slobodné dievčatá môžu navštíviť i kaviareň, kde sa aj tančuje, ale je lepšie, keď idú aspoň dve spolu. Do nočných podnikov, barov a vinární ženy same nechodia.

TETA DORA

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje známu francúzsku filmovú herečku. Hrala v takých filmech ako: A Boh stvoril ženu, Pravda, Babeta ide do vojny, Súkromný život, Pohľadanie, Viva Mária, vo westernu Shalako, Ženy, Medveď a panenka, Novická, Don Juan '73 a iných. V poslednom čase už nevystupuje. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 3/80 sme uverejnili snímku známej slovenskej herečky Magdy Vášáryovej. Knihy vyžrebovali: Helena a Mária Molitorisové z Kacvína a Ján Vodan z Vratislaví.

DVE JARNÉ BÁSNE

Jar, ortuť víriaca po teplomeri tepien.
Vysoko, vysoko let vtákov dvíha ju.
Do bronzu žiareni podobu krásy tepem.
Zelené hrivy tráv sa k svetlu dvihajú.

Prsf rýtom sčerená jak vinič okná ženy
prítluné ovíja za pluhmi kolesá.
Hanbliovo oddaná a cudná v obnažení
pred plodu priatím potichu chveje sa.

Máj ide po zemi, máj na oslici lúčov.
Víťazný teply dážď mu padá z pohára.

A človek, prahnúci pokoja za náručou,
lupene náručí široko roztvára.

Z odrenín storčia jak pryskyrica tečiem,
očami prisatý v zelené detstvo žít.
Jar, ortuť víriaca po teplomeri tepien,
nech je nám dopriate úrodný život žiť.

Máj ide po zemi, máj, tajná sila vrení.
Na jeho úbočiach žiaľ ovce nepásol.
Máj ide po zemi a my sme pripravení
v komorách čistých sŕdc mu podať chlieb a
sol'.

MATKA

(úryvek)

Šla žitím matka má jak kajícnice smutná;
den její neměl vůně, barev, květů, jasu:
plod žití suchý jen, jenž jako popel chutná,
bez osvěžení trhala se stromu času.

Prach ostrý chudoby jí v tváři krásu šlehal
a řezal do očí a v slzách zánět hasil,
jak samum v závějích se v její cesty sléhal
a ve svých vlnách umdlené jí sklenul asyl.

Pod tíží tmavých let svou naklánela šíji,
žeň práce žiravý jí z nervů svěžest leptal,
smrt svoji líbala, a v těžké agónii
ret její s úsměvem jen slova díků šeptal.

Ó matko má, dnes v světlo proměněná,
ty šípe zlatý, vystřelený do ohniska
Tajemství věčné planoucích! Zvuk tvého
jména
na našich vlnách dochvěl se, však vím, jsi
blízka!

LUDIA ROKY UDALOSTI

HISTORICKÝ KALENDÁR

DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA

POKRAČOVANIE ZO STR. 3

9. května roku 1945 v 0.43 hod. nacistické Německo kapitulovalo. Poslední výstřely druhé světové války v Evropě utichly v Československu teprve o dva dny později. Na osvobození československého území se kromě vojáků Československé armády a Sovětské armády podíleli v posledních dnech války vojáci 2. armády Polského vojska gen. Karola Świerczewského. Na snímku: vojenská přehlídka na Mělnice v Čechách. Mělník osvobodili 10. května 1945 polští vojáci 1. tankového armádního sboru.

1938

28.III. Henlein dostal v Berlíně od samého Hitlera podrobne inštrukcie. V zápisnici z tohto rozboru čítame: „Zmysel inštrukcií, ktoré Führer dal Henleinovi, je nasledujúci: strana sudetských Nemcov má klášť požiadavky, ktoré by československá vláda nemohla prijať.“ Henlein povedal Führerovi, že to pochopil nasledujúcim spôsobom: „Máme teda žiadat tak veľa, aby nás nemohli nikdy uspokojit.“ Führer prisvedčil. Boli to požiadavky priznat Sudetom autonómu a neskôr usporiadaj plesbiscít, ktorý mal rozhodnúť o príslušnosti Sudetov, napokon bezpodmienečne odovzdáť toto územie Nemecku.

30.V. Hitler podpísal tajný rozkaz so záhlavím Studie Grün, v ktorom čítame: „Mojim neodvratelným rozhodnutím je rozbiť Československo pomocou vojenskej akcie v blízkej budúcnosti. Vyčakanie na vhodný moment z politického a vojenkého hľadiska alebo vyvolanie takého momentu je vecou politického vedenia.“ Týmto vhodným momentom malo byť vyvolanie takej situácie, ktorá by pred svetovou verejnoscou ospravedlňovala krok Nemecka proti Československu a vylúčila intervenciu západných mocností.

V lete sa z Berlína vzmáha nátlak a hrozby voči Československu.

12.IX. Hitler na zjazde NSDAP v Norimbergu hovorí: „V žiadnom prípade nie som ochotný pokojne sa pozerať donekonečna na ďalšie utláčanie nemeckého obyvateľstva v Československu. Nemci v Československu nie sú bezbranní, ani osamotení. Treba to vziať na vedomie.“

Večer po Hitlerovom prejave na československom pohraničnom území vypukol puč sudetských Nemcov, vyvolaný Henleinom. Za 24 hodiny bol likvidovaný. Svet očakáva, že Nemecko udrie. Nad Európu visí vidina vojny. Vtedy ministerský predseda anglickej konzervatívnej vlády Neville Chamberlain trikrát navštívi Hitlera, aby ho nahovoril na kompromis.

23.IX. Hitler požadal Československo, aby odovzdalo sudecké územie Nemeckej ríši do druhej poobede dňa 28. septembra. „Evakuované územie má byť odovzdané v doterajšom stave“ — hlásalo Hitlerovo ultimatum. V prípade odmietnutia požiadavky mali nemecké vojská vrkniť do Československa 1. októbra 1938. „Je to naša posledná územná požiadavka v Európe“ — volal Hitler o tri dni neskôr v Športovom paláci v Berline. „Ked sa Česi dohodnú s menšinami... vtedy ma československý štát nebude viacie zaujímať... absolútne nechceme žiadnych Čechov.“

POKRAČOVANIE NA STR. 10

gnojówka	hnojovka	hnojówka	golizna	nahota	nahota
gnom	škriatok	skŕitek	golonka	koliensko (udené)	kolinko (uzené)
gnój	hnoj	hnúj	holub	holub	holub
gnušny	lenivý	lenivý	holubí	holubí,	holubník
gnušnosć	lenivost	lenivost	holubník	nepodložený	nepodložený
godlo	znak	znak	nepodložený	faktami	fakty
godlo paňstwowe	štátny znak	štátny znak	faktami	holý	holý
godnie	náležite	náležite	goly	homolka	homolka
god-	dôstojný,	dôstojný,	gomolka	šindel	šindel
ny	vážený	vážený	gont	naháňať	honit, stihat
godowy okres	čas párenia	doba párenia	gonic	honiť sa,	honit se,
gody złote	zlatá svadba	zlatá svatba	gonic się	páriť sa	páriť se
godzic	zmierovať	smírovat	goniec	posliček	poslik
godzic w	ohrozoval	ohrožovať	gonitwa	honba, beh	honba, běh
czyjeś życie	nieči život	či život	gończy pies	polovnícky pes	honicí pes
godzic się	súhlasíť s	souhlasit s	gończy list	zatykač	zatykač
na coś	čím	čím	goraco	horúco	horúco
godzi się	svedči sa	sluší se	goracy	horúci, vrelý	horúci, vrelý
godzina?	hodina	hodina	gorączka	horúčka	horúčka
godzinny	kolko je hodin	kolik je hodin	gorączkować	mať horúčku	mít horúčku
godzinosc	hodinový	hodinový	goreczyc	horčica	horčice
goić (sie)	slušnosć	slušnosć	gordyjski	gordický	gordický
golas	hojit (sa)	hojit (se)	węzel	uzol	uzel
golenie	nahý človek	nahý človek	gorec	horieť	hořet
goleń	holenie	holení	gore!	horí!	hoří!
goleniow	holeň	holeň	gorliwiec	horlivec	horlivec
golić (sie)	holenný	holenní	garszy	horší	horší

35 rokov slobodného Československa

BILANCIA KLADNÉHO HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA

Uplynulo už 35 rokov od veľkého dňa — 9. mája 1945 — keď sovietske tanky prišli na pomoc bojujúcej Prahe a tým dokončili oslobodenie Československa z nacistickej poroby. Pre narody Československa to bol začiatok nového života, začiatok základných premien, ktoré nakoniec viedli k budovaniu vyspej socialistickej spoločnosti.

Základným kameňom spoločenských premen v Československu boli radikálne pre-

meny vo výrobných vzťahoch a výstavba socialistickéj hospodárskej základne.

Koncom vojny bolo Československo ťažko postihnutou krajinou. Na území Československa sa niekoľko mesiacov odohrávali vojenské operácie. Ekonomika krajinu bola vyše šest rokov bezohľadne využívaná a deformovaná nacistickými okupantmi. Celkové škody československého národného hospodárstva počas vojny sa odhadujú zhruba na 700 miliárd Kčs.

Dnes, po tridsaťtich piatich rokoch, je Československá socialistická republika (ČSSR) štátom s vyspelým priemyslom, moderným polnohospodárstvom, rozvinutou výskumno-vývojovou základňou. Je štátom s vysokou životnou úrovňou obyvatelstva, s plnou zamestanosťou a príkladným systémom sociálnej starostlivosti.

Dnes, tridsaťpäť rokov po oslobodení z nacistickej poroby, je Československo socialistickým štátom, v ktorom výrobne prostriedky sú spoločenským vlastníctvom a neexistuje využívanie ľudskej práce. Uplatňuje sa zásada: každý pracuje podľa svojich schopností a je odmienovaný podľa výsledkov svojej práce.

Budovanie socialistického Československa bolo ulahčené spoluprácou so ZSSR, pomocou Sovietskeho zväzu.

Socialistická prestavba a výstavba československej ekonomiky sa uskutočňovala etapami, v boji s domácou buržoaziou a zahraničnými nepriateľmi, pri prekonávaní ekonomickej a politických ťažkostí, pri prekonávaní ťažkostí, ktoré vždy prinášajú budovanie nového.

Základy zmien v ekonomickej základni boli položené už v roku 1945. Bol konfiškovaný majetok kolaborantov a zradcov, boli znárodnené niektoré kľúčové odvetvia a podniky presne špecifikovanéj velkosti.

V rokoch 1947—1948 bol realizovaný dvojročný národnohospodársky plán, ktorého cieľom bolo prekonanie povojnového rozvratu a mierne prekročenie ekonomickej úrovne predvojnového Československa. Plán bol úspešne splnený, predovšetkým vďaka štátnemu sektoru národného hospodárstva.

Vo februári 1948 bol víťazne zavŕšený politický boj s buržoaziou. Bola uvolnená cesta pre socialistickú výstavbu. Bolo dokončené znárodnenie priemyslu, obchodu

a zahraničného obchodu, dokončená pomátnosť občianskej reformy.

Rok 1949 bol medzníkom socializácie viedieka: znamenal začiatok vytvárania družstiev, ktoré umožňujú vysoko produktívnu polnohospodársku veľkývýrobu závodom na hraniciach. Vytváranie veľkých pozemkových celkov a chen a všeobecná štátna pomoc (mechanizácia, priemyselné hnojivá, kvalifikované kádre a pod.) umožnili veľké zvyšovanie produktivity práce a postupne odstranili najťažšiu drinu.

V rokoch 1948—1979 stúpla hrubá výroba v československom polnohospodárstve zhruba dvojnásobne. V roku 1979 dosiahli priemerne hektárové výnosy obilních 3,47 ton a produkcia obilia na hlavu 602 kg. Minulý rok bol však klimaticky mimoriadne nepriaznivý. Výsledky za rok 1978 činili 4,15 tony a 717 kg.

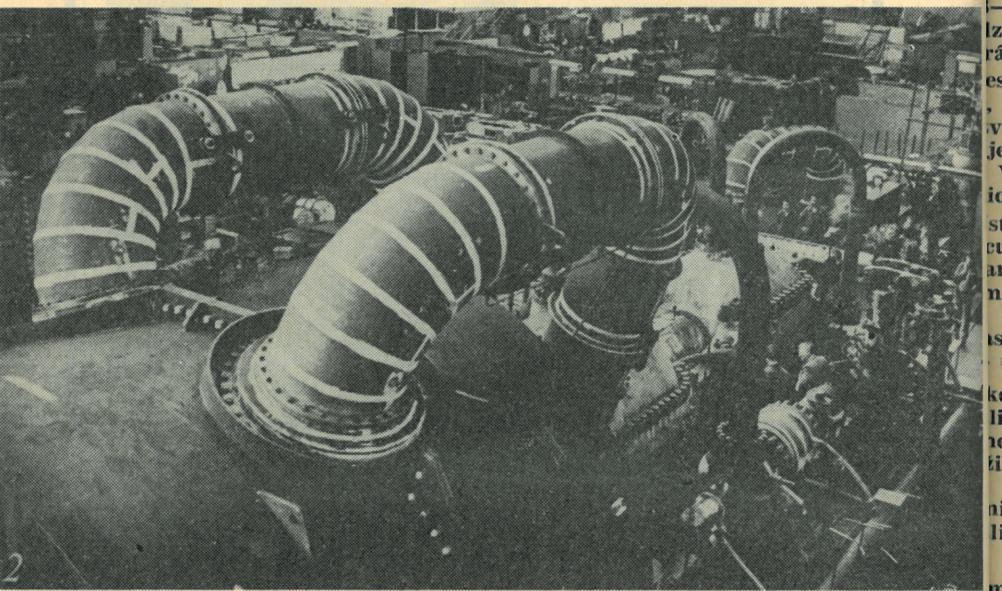
Dôkazom dynamického rastu československej ekonomiky sú údaje o národnom dochodku. V roku 1948 dosiahol 70,2 miliardy Kčs, v roku 1979 — 486 miliárd Kčs t.j. stúpol skoro sedemnásobne.

V tom istom období vzrástla priemyselná výroba v Československu viac ako

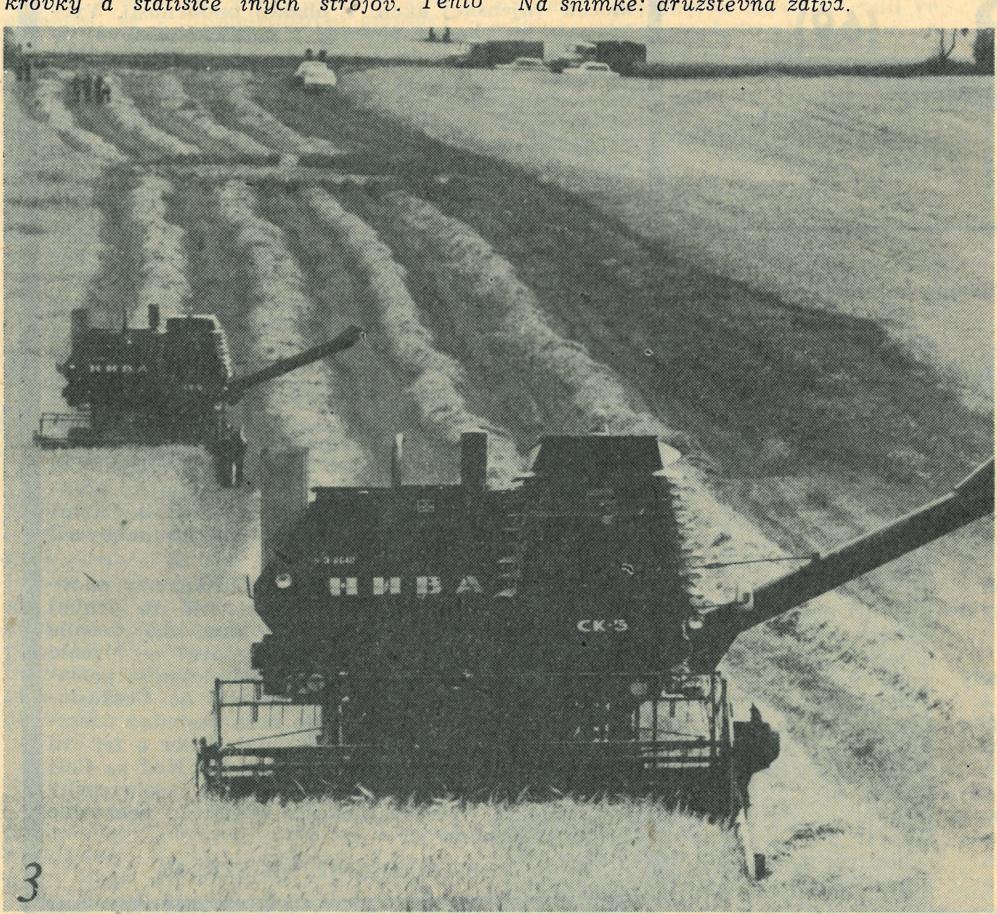
Starostlivosť o deti v predškolskom veku je jednou z najpríznačnejších črt socialistickéj politiky Československa. Predvlni bolo v ČSSR zriadených ok. 1900 jasli s kapacitou vyše 82 000 lôžok. Na ich siet nadává ešte rozvinutejší systém predškolskej výchovy v materských školách.

V školskom roku 1979—80 pôsobí skoro 10 500 materských škôl, ktoré navštievuje 630 000 detí. Teda z ročníkov, ktoré túto prichádzajú do úvahy, je to rovných 75% detí a do konca päťročnice ich bude 80%. Na snímke: v jednej z materských škôl.

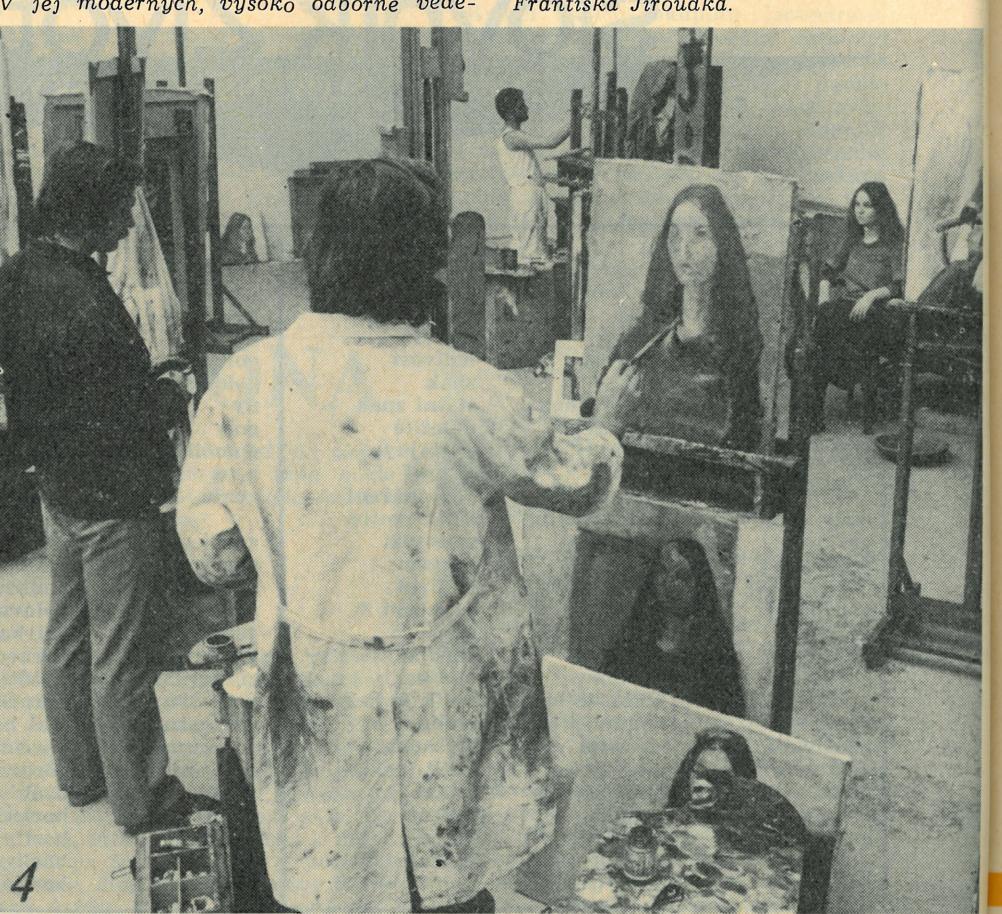

Ceskoslovensko patrí k priemyselne najrozvinutejším krajinám. Jeho podiel na svetovej priemyselnej výrobe presahuje 1,6%. Zvlášť rýchly rozvoj v povojnovom období nastal popri iných odvetviach najmä v strojárskom a chemickom priemysle, keďže v ekonomických a prirodných pod-

mienkach ČSSR sa práve výrobky týchto základných odvetví dosahujú dnes skoro 30%.

3 ŽIVOT
Číslo 5/1980 Ročník 23

4

ext a snímačová

VÁŽENÝ ADAM PRED SPOLI A SLC

Vážený dobrej počasí, ktorou krajina Jsem moh janské bliže s ním součas Ujiš pomín povin dúsled

Bylo na ktekuji.

SOC Varšava

po-
ie vi-
rania
pro-
robu.
čekov-
acia,
ádre-
duk-
naj-

5krát, ťažba uhlia a lignitu 3,2krát a výroba elektrickej energie vyše 9krát.

novite bola realizovaná štrukturálna stavba československej ekonomiky s cieľom na hutníctvo a strojárstvo, energetiku a chemický priemysel. Za uplynutých tridsaťpäť rokov sa Československo stalo strojárskou velmocou. Boli vybudované nové závody, elektrárne, vodné die-

skladným pilierom rozvoja ekonomiky československa je spolupráca so Sovietskym svazom, Poľskom a inými socialistickými krajinami. Československo patrí k kladajúcim členom Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP), ktorá bola vytvorená v roku 1949. ČSSR sa úspešne podala na realizáciu Komplexného programu socialistickej ekonomickej integrácie, ktorý bol prijatý v roku 1971 v Bratislave. Ekonomická spolupráca so ZSSR je pre Československo životný význam. Súťasky zväz dodáva ČSSR podstatnú časť jej potreby surovín a materiálov; zväz je najväčším odberateľom jeho príemyselných výrobkov. Na ZSSR pripravuje tretina celkového obratu zahraničného obchodu ČSSR. V rokoch 1971–1979 vzrástla obchodná výmena medzi Československom a ZSSR zhruba 30%.

Ceskoslovensko je socialistickou krajinou, kde výrobne prostriedky sú vlastníctvom ľudu a rozvoj ekonomiky sa reanimuje podľa národnohospodárskeho plánu. Vedúcou silou spoločnosti je Komunistická strana Československa.

Časťa ČSSR zaisťuje každému právo na pracu. V ČSSR je plná zamestnanosť; nezamestnanosť je iba historickým pojmom. Dôsledná rovnopráavnosť žien a mužov sa uskutočnila aj v ekonomickej oblasti. Kedysi zaostalé Slovensko sa zmenilo na prosperujúcu priemyselnú krajinu.

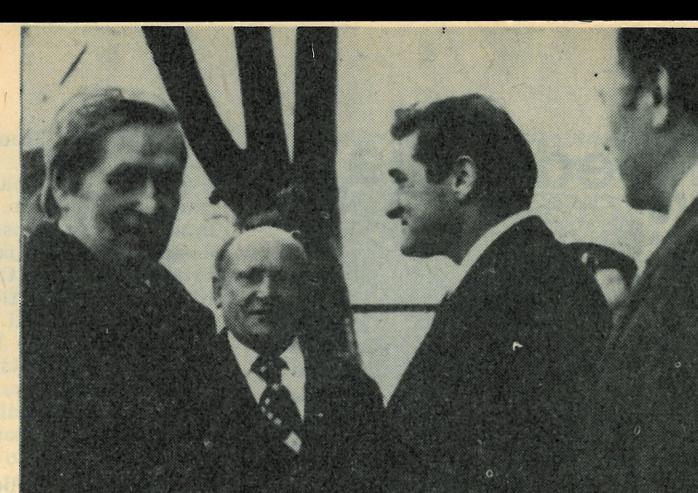
Slovenské vzdelanie a zdravotná služivosť v ČSSR sú bezplatné. Štát výdane podporuje rozvoj kultúry a umenia. Muži dosahujú nárok na starobný dôchodok v 60. roku a ženy v 55. roku, čo je mnoho značne nižšou ako v rade kapitalistických štátov.

V rokoch 1948–1979 vzrástli nominálne podľa 3,14-násobne. Pritom cenová hľadka základných životných potrieb je v celom období stabilná.

Tridsaťpäť rokov hospodárskych úspechov Československa je názorným príkladom prednosti socializmu.

Mimořádný a zplnomocněný velvyslanec ČSSR v PLR Jindřich Řehořek v Zelovských závodech bavlnářského průmyslu FANAR v doprovodu prvního tajemníka MV a OV PSDS v Zelově Józefa Tosika a ředitele závodů inž. Lecha Malinského

Rada velvyslanectví ČSSR ve Varšavě Rudolf Turňa, předseda ÚV KSCaS kr. Adam Chalupec, předseda zelovského OV kr. Jan Novák a tajemník ÚV KSCaS kr. Augustin Andrašák v přátelském rozhovoru

VZÁCNÁ NÁVŠTĚVA V ZELOVĚ

Na den 9. dubna 1980 budou zelovští krajané dlouho vzpomínat. Hostili ve své klubovně velvyslance Československé socialistické republiky a významné osobnosti z vojvodského a místního stranického a administrativního vedení.

Mimořádný a zplnomocněný velvyslanec ČSSR v PLR s. Jindřich Řehořek navštívil dne 9. dubna t.r. v doprovodu radu velvyslanectví, soudruhu Rudolfa Turni a Františka Motyčky, Piotrkowské vojvodství. Delegace ČSSR se setkala s prvním tajemníkem VV PSDS Stanisławem Składowským a náměstkem piotrzkowského vojevody Władysławem Wałachem, navštívila Muzeum partyzánského činu v Polichně, položila kyticu květin k Památníku partyzánum a k Pomníku vděčnosti a bratrství zbraní v Piotrkově Trybunalském.

U příležitosti této návštěvy soudruh velvyslanec, v doprovodu radu velvyslanectví a zástupců vojvodských a administrativních orgánů — předsedy vojvodské komise stranické kontroly Lecha Obredy, náměstka piotrzkowského vojevody Władysława Wałacha a vedoucího oddělení pro ideově výchovnou práci VV PSDS Jerzyho Kraupeho, přijel do Zelova.

Před budovou MV a OV PSDS, která je také sídlem Národního výboru Zelova — města a přidružených obcí, významné hosty uvítali: první tajemník zelovského MV a OV PSDS Józef Tosik, náčelník Zelova — města a přidružených obcí Stanisław Baranowski, předseda MV a OV JNF v Zelově Bronisław Cieniewski, předseda ZO PSDS ve Fanaru Jan Rogut a ředitel Zelovských závodů bavlnářského průmyslu inž. Lech Malinski.

Za Kulturní společnost Čechů a Slováků v Polsku vzácné hosty uvítali: předseda ÚV kr. Adam Chalupec, místopředseda ÚV a předseda zelovského OV kr. Jan Novák a tajemník ÚV Augustin Andrašák.

V konferenční síni MV a OV PSDS J. Tosik a St. Baranowski stručně informovali hosty o místním obyvatelstvu, průmyslu, investicích, úspěších, potřebách i plánech do budoucna. Hosté si pak prohlédli novou obrovskou halu Zelovských závodů bavlnářského průmyslu FANAR a nové sociální zařízení, které si zaměstnanci sami pořídili adaptací přilehlého domu. Dřevem obložená závodní jídelna a kavárna s terasou se všem líbily.

V odpoledních hodinách významní hosté navštívili sídlo a klubovnu OV KSCaS.

Zelovští krajané se na setkání připravili. Už od brány se vše jen lesklo. Nad vchodem z březových větvíček nápis VÍTÁME VÁS a také polský SERDECZNIE WITAMY. V klubovně bílé záclony a závěsy z květovaného lněného plátna (po požáru zbrusu nové). Na čelní stěně emblém JNF a heslo WSPÓŁNIE ŻYJEMY, WSPÓŁNIE BUDUJEMY. Naproti oknům na modré plátně bílými písmeny: PRACUJEME PRO PROHLUBOVÁNÍ POLSKO-ČESKOSLOVENSKÉHO PRÁTELSTVÍ. Velká nástěnka 35 let Československa a heslo: SRDCE KOLÉBCE PRAOTCÚ — SOCIALISTICKEMU ČESKOSLOVENSKU. Diplomy a týdeník rovrh práce klubovny. Stoly srovnané do podkovy a přikryté zeleným suknem, velká váza s kočičkami, v čele československá a polská vlaječka.

V klubovně vzácné hosty uvítal kr. J. Novák a shromáždění místní aktivitné Společnosti. Místopředseda OV kr. Mečislav Kimmer stručně srdečnými slovy uvítal přítomné jménem OV a ÚV a zdůraznil význam této návštěvy pro celou krajanskou obec. Nastínil život a práci zelovských krajanů a zdůraznil, že s pochopením a s pomocí stranických i administrativních orgánů mohou rozvíjet své národní kulturní tradice. Svou prací se pak snaží prospívat upevňováním a prohlubováním přátelství a spolupráce mezi bratrskými národy dvou zemí — jedné, která je jejich kolébkou, druhé, která je jejich živitelkou. Mladí krajané, mj. Zenek Jersák, hovořili o práci v klubovně a kulturní činnosti obvodu. Tuto činnost ilustrovalo vystoupení klubovních sborů, čtyř půvabných děvčátek, pak nadaného mladého zpěváka a starších krajanů. Zpívali hezky, mnohem se až slyšela v oku zaleskla, ba, hosté neodolali a připojili se.

Soudruh velvyslanec se v proslovu ke krajanům zmínil o těžkém osudu jejich předků, politicko-náboženských emigrantů z Čech ve zlých historických dobách po bitvě na Bílé hoře, v níž reakční evropské sily krutě porazily pokrokové společenské hnutí v Čechách. Dále hovořil o dnešním radostném životě v ČSSR a o výsledcích, které lid Československa dosáhl pod vedením Komunistické strany při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti a

které dnes — u příležitosti 35. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou — představují povzbuzující bilanci i do dalších roků. Věnoval pozornost také dobré spolupráci ČSSR a PLR ve všech oblastech společenského, hospodářského a kulturního života. Nakonec se zmínil i o radosti, s níž vyslechl slova uznání vedeucích politických a administrativních činitelů, vojvodských i místních, o postoji, pracovitosti, svědomitosti a zapojenosti našich krajanů. Předal také krajanům krásná alba a gramofonové desky.

Krajan Novák se zmínil o důležitosti skutečné spolupráce s Československým ústavem zabraněním a také o dobré spolupráci s Československým kulturním a informačním střediskem ve Varšavě. Soudruh velvyslanec přislibil svou pomoc a podporu.

Krajan Andrašák seznámil přítomné s organizační strukturou KSCaS, jejím založením, počtem členů a navázal na slova pochvaly o práci krajanů ze Zelova, Kucova, Žlobnice a slovenských skupin vyjmenováním členů Společnosti, kteří byli vyznamenáni vysokými státními vyznamenáními.

Krajan Chalupec hovořil mj. o významu spolupráce s ČSÚZ a Maticí slovenskou pro všechny krajané žijící v PLR, o otázce vzdělávání mladých českých krajanů aktivistů v Československu a o palčivém problému výuky českého jazyka v Zelově i možnostech řešení této otázky.

K nelíčenému srdečnému ovzduší a družné besedě přispěli i významní hosté z vojvodství a místní činitelé, krajané i krajská mládež.

Cas však neúprosně utíkal a bylo nutno se rozloučit. S. Lech Obreda na závěr setkání mj. vyslovil přání všech přítomných: aby tato první návštěva nejvyššího představitele Československé socialistické republiky v lidovém Polsku nebyla poslední v této oblasti.

Krajanka Smetanová předala s. velvyslanci a WI. Walachovi na památku dárek od krajanů — ručně vyšité vlažečky s bohatým lidovým motivem a datem setkání.

Zelovští krajané, jimž na toto odpoledne zůstanou nejkrásnejší vzpomínky, loučili se se vzácnými hosty svou nejmilejší písni, již je Ta naše písnička česká...

VALERIE WOJNAROWSKA

Krajan M. Kimmer vítá významné hosty. Vedle něho náčelník Zelova St. Baranowski a rada velvyslanectví R. Turňa

Text a snímky:
LÁČOVÁ AGENTURA ORBIS

VÁZENÝ SOUDRUH
ADAM CHALUPEC
PŘEDSEDA ÚV KULTURNÍ
SPOLEČNOSTI ČECHŮ
A SLOVÁKŮ V PLR

Vážený soudruhu předsedo,

dovolte mně, abych Vám upřímně poděkoval za milou pozornost, kterou jste věnoval mé návštěvě krajnů v Zelově.

Jsem opravdu rád, že jsem se mohl setkat s představiteli krajské organizace, seznámit se blíže s jejich pracovním i životním prostředím, poznat jejich současné problémy i perspektivy. Ujišťuji Vás, že vznesené připomínky a žádosti nezůstanou bez povšimnutí, budou postupně, ale důsledně zabezpečovány.

Bыло то pro mne milé setkání, na které budu rád vzpomínat.

Ještě jednou Vám srdečně děkuji.

JINDŘICH ŘEHOREK

VELVYSLANECK
ČESKOSLOVENSKÉ
SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

Varšava, dne 28. dubna 1980

čitatelia redakcia

čitatelia redakcia

NIKDY VIACEJ VOJNY!

Tento rok uplyva 35. výročie skončenia druhej svetovej vojny, ako aj oslobodenia Československa. Hoci vojnové udalosti sú už časovo dosť vzdialé, jednako stále vraciame sa v myšlienkach do týchto pohnutých rokov, rokov poroby, bojov a utrpenia, kym sme sa dočkali vytúženej slobody. Tých párov spomienok, ktoré chceme opísať, adresujeme najmä mládeži, aby ešte lepšie pochopila hrôzu spôsobenú fašizmom a plnšie si uvedomila, čo pre nás všetkých znamená žiť v mieri.

O účasti krajanov v odboji a SNP písal Život mnohokrát (o. i. v. č. 8, 10, 11, 12/79), preto sa sústredím na svojich dalsích osudoch, keď som sa s inými spolubojovníkmi SNP dostal do zajatia.

Všetkých zajatcov fašisti zhromaždili v horách na jednej lúke, kde Cigáni pod dozorom nemeckých vojakov kopali veľké hroby. Nejeden zo zajatcov tam ostal navzády. Bol to skoro zázrak, že nás všetkých nevystrielali. Podevečer 30. X. 1944 sme sa dostali do Ružomberka, povzbudzovaní často údermi pažieb a kopancami. Na druhý deň nás naložili po pădesiatich do dobytých vagónov a na cestu sme dostali po troške vody a asi 10 dkg suchárov. Keďže sme predtým nejedli štyri dni, bolo to pre nás toľko ako nič. V týchto vagonoch sme sedeli zavretí o hlade a smäde celých osem dní, až sme sa napokon ocitli v tábore Stalag VIII C v Zagani.

8. novembra, len čo sme vyšli z vagónov, zavreli nás do baráku, ktorý vyzeral ako mašta. Vtlačili nás doň asi tisíc. V celom baráku nebolo nič, žiadnych zariadení, povaly, ba ani podlahy, len v strede veľká jama — latrina. Konečne večer nám dvaja väzni doniesli trochu makaronovej vody a po jednom, asi dvojkilovom pecni chleba na 26 mužov. V takýchto podmienkach nás tam držali zavretých cele tri mesiace. Na následky zimy, špinav a podvýživy nebolo treba dlho čakať. Vyplukla červienka a iné choroby, mnoho zajatcov, najmä starších, umrelo. 8. februára 1945 nás napokon pustili po

prvý raz von. Mnohí nevládali stáť na nohách.

Stalag VIII C patril k najväčším zájateckým táborom. Sedeli tam zajatci mnohých národností. Ako prví sa tam dostali polští vojaci, ešte zo septembrovej kampane. Od nás z Veľkej Lipnice boli tam piati zajatci, okrem mňa Karol Michalak, Ludvík Moniak, Ján Roňák a Karol Jurčák. Medzi nami boli zároveň ďalší krajania: Anton Mastela z Oravky, ako aj kamaráti zo Spiša — Alojz Galuš z Krempach, Jozef Fronec z Nedece a František Lukáš z Nižných Lapšov.

Ako som už spomenul, 8. februára nás vypustili z baráku, lebo sa začala evakuácia tábora. Nacisti nás hnali pešo na západ. Denne sme prešli vyše 30 km. Živili sme sa zväčša tým, čo sme po ceste našli. Bola zima a my sme v noci spali pod holým nebom. Večer 16. februára — dobre si to pamätám — sme si taktiež polihali kde kto mohol. V noci však začalo silno snežiť a potom prišiel mráz. Ráno sa asi štvrtina väzňov už nezobudila — jednoducho zamrzli. V ten jeden jediný deň sme dostali trochu chleba a teplého čaju, inač by sme neboli schopní ísiť ďalej. Takto sme sa vliekli celý mesiac, za ktorý sme prešli vyše 700 milometrov. 7. marca sme konečne dorazili do ďalšieho tábora — Stalagu IX A v Ziegenhaime.

Neprešli ani dva týždne, lebo už 19. marca nás nacisti rozdelili. Jedni išli do práce v továrnach, iní na jednotlivé gazdovstvá. Mňa odviedli na jeden majetok nedaleko Fuldy. Bolo tam na nútenejch prácach aj isté dievča meno Maria z kieleckej oblasti a Francúz August. O týždeň som sa opäť očitol v tábore. Opäť evakuácia. Tentoraz sme už museli ísiť len v noci, lebo cez deň lietadlá bombardovali celé okolie. Blížil sa front, ale nikto z nás nevedel, či sa dožije slobody, či sa vráti domov.

A predsa svitol deň slobody. 5. apríla 1945, keď sme boli práve v obci Bairoda, sa zrazu pred nami objavili spojenecké vojská. Boli to Američania. Zjavili sa tak nečakane, že Nemci nas už nestačili postrieliť, len ušli. Zo zajatcov, čo sme sa zúčastnili SNP, nás ostalo pri živote sotva dvadsať. Vyčudnutí, s podlomeným zdravím. Ja som vážil iba 36 kg. Američania nám poskytli nutnú pomoc a rozdelili nás po jednotlivých domoch v Bairode, kde sme mali mať potrebnú opateru a výživu. Trvalo nám to vyše mesiac, kým sme ako-tak prišli k sebe, keď sme konečne plne pochopili, že sme naozaj slobodní, hoci následky táborevého života, nefudského katovalia ostali mnohým na celý život.

Domov som sa vrátil 8. júna 1945. Gazdovstvo som zastihol vypálené. Cez našu obec sa totiž tiahla frontová línia. Nemci sa dva mesiace úporne bránili. Výsledok bol taký, že pol obce vyhorelo a druhá polovica ostala vyrabovaná. Musel som teda vysúkať rukávy a začínať všetko od samého začiatku. Treba bolo pomôcť starým, utrápeným rodičom, ktorí sa na našej chudob-

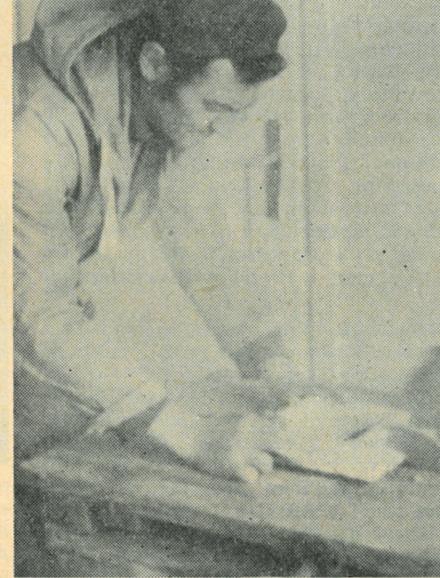
nej Orave nikdy neviodilo dobre. Tak sme sa potom všetci morili, biedili a pomaly sa nám situácia začala zlepšovať o to viac, že v novej povojnej skutočnosti nastali na Orave mnohé kladné zmeny. Založil som rodinu, vybudoval som dom, pracujem spoločensky v KSČaS, ľudia si ma väzia. Ale na vojnovej útrapy nikdy nezabudnem. Vždy budem volať: nikdy viacej vojny!

ANDREJ KUCEK

MAJSTER AKÝCH MÁLO

Hoci 20. storočie nazývame storočím kozmických letov, automatov a komputérów, hoci sme si už zvykli na rôzne technické vymoženosťi v našich domácnostach, predsa len všetci máme radi niektoré staré zariadenia, ktoré nám podnes dobré služia. Patria k nim aj kachle a pece na pečenie chleba, na ktorom si každý rád pochutná.

K tým, ktorí sa neradi lúčia s dobrom hoci už starým, a ktorého ruky sa neboja žiadnej práce, patrí kraján Valent Brižek, člen Miestnej skupiny KSČaS v Krempachoch, člen dychovky a skúsený rolník.

Majster Valent Brižek pri práci

Preto aj majster V. Brižek má vždy dosť práce.

Ako vyzera takáto práca? Krajan V. Brižek si najskôr nakreslí návrh, ktorý prekonzultuje s domácou paní a keď je to potrebné, opraví návrh podľa jej poznámok. Potom si pripraví hlinu, tehly, kachle a drôt. Po dôkladnej príprave materiálu ukladá kachle podľa stavárskej techniky, spája všetko drôtom zvislé a vodorovne a nerovnosti vyravnáva zdunka hlinou.

Výstavba jednej pece trvá tri až päť dní, potom nasleduje skúšobné kúrenie, ktoré sa opakuje niekolkokrát. Je to zároveň prvá príležitosť ochutnať z nového pece čerstvý chlebiek.

Majster Valent Brižek sa tomuto remeslu nevyučil v škole, ale samostatne, lebo — ako hovorí — potreba je matkou vynálezov. Naučil sa stavať pece a ročne ich buduje päť až sedem, podľa toho, kolko má objednávok. Robí to už päť rokov a zatiaľ nemal žiadne sťažnosti. Najviac sa teší, keď sa pec vydá.

Ešte pred niekolkými rokmi sme mali dosť takýchto majstrov, ale dnes je ich stále menej. Preto sme radi, že k tým čo ostali, patria aj nás krajan Valent Brižek a že je dobrým remeselníkom. Želáme mu veľa úspechov a práci.

FRANTIŠEK PACIGA st.

Na adresu Vojvodského telekomunikačného úradu

Obráiam sa na vás s prosbou o intervenciu vo veci telefónnej ústredne v Novej Belej. Ide totiž konkrétnie o zlé fungovanie voliela „O“, pomocou ktorého sa môžeme spojiť s Novým Targom. Prakticky polovicu každého mesiaca nemáme spojenie so svetom t.zn., že sa nemôžeme spojiť napr. s nemocnicou, MO, hasičmi atď. Napríklad tento rok blok „O“ nefungoval od 24.2. do 9.3., čiže 15 dní. Niekedy po oprave zariadenie funguje dva-tri dni a opäť sa kazí.

Druhou otázkou, ktorá si vyžaduje vybavenie, sú príliš vysoké účty za telefónické rozhovory, ktoré niekedy dosahujú až 2 000 zl, aj keď za normálne okolnosti by sme mali platiť najviac 200–300 zl. Proti týmto vysokým účtom za neexistujúce rozhovory sa musíme zakaždým odvolávať na Vojvodský telekomunikačný úrad, ale na naše odvolania nedostávame odpoved. Niekolkí abonentí už rezignovali z pripojenia, ale to predsa nie je riešenie.

V mene všetkých abonentov z Krempach a Novej Belej ešte raz prosíme o pomoc v tejto veci.

Fr.P.

HISTORICKÝ KALENDÁR

DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA

Dokončenie zo str. 7

Ceskoslovensko dôverujúc svojim spojencom rozhodovalo sa postaviť na odpor a vo večerných hodinách 23. septembra vyhlásilo všeobecnú mobilizáciu. V brannej pohotovosti stálo 40 divízií, silné letecko a tankové útvary; armáda obsadila pohriňčné opevnenia a likvidovala pôsobnosť henleinovských ozbrojených skupín. Ešte mohutnejšie sily malí k dispozícii spojenci. Zanedlho však vysvitlo, že Československo nemože počítať s pomocou západných štátov, kde sa upevňovalo presvedčenie o nevyhnutnosti urobiť z Československa obeť pre záchrannu mieru. Zvlášť kompromisný postoj k Hitlerovým požiadavkám prejavovala britská vláda Chamberlaina. Zasa Francúzska dávalo svoj postoj do závislosti od postoja Anglicka. Návrh ZSSR pristúpiť Československu na pomoc vláda E. Beneša neprijaľa napriek všeobecnej mienke obyvatelstva. Podľahla nátlakom Paríža a Londýna, aby priniesla obeť pre záchrannu iluzívneho mieru.

29.IX. V novovybudovanom Führerovom paláci v Mnichove sa začala konferencia šéfov vlád V. Británie, Francúzska, Nemecka a Talianska, ktorá rozhodla o rozbití Československa. V noci 30. septembra N. Chamberlain, E. Daladier, A. Hitler a

B. Mussolini bez účasti Československa a jeho súhlasu podpisali zmluvu, ktorá odovzdávala Nemcom Sudety. V tejto zmluve určili tiež Československu trojmesačný termín na usporiadanie výzvanných požiadaviek vtedajšími vládami Polska a Maďarska. Československú delegáciu s Humbertom Masaříkom, ktorá očakávala na výsledky konferencie v mnichovskom hoteli Regina pod bledým okom gestapa, zavolali o 1.30 hod. do sídla konferencie, kde boli už len Angliačania a Francúzi. Žiadali od Československa, aby prijalo diktát. „Ovzdušie bolo skľúčujúce“ — písal neskôr Masařík. — „Dost brutálne nám oznamili, že tento rozsudok je neodvolaťný. Rozlúčili sme sa a odišli.“

Mníchovská zmluva bola vyvrcholením tzv. politiky neintervencie, antikomunizmu a akceptácie agresívnych počinov hitlerovského Nemecka, ktorú uskutočňovali hlavné štáty kapitalistickej Európy — Veľká Británia a Francúzsko. Bola to zmluva podpísaná napriek postoji Sovietskeho zväzu, ktorý sa od roku 1934 snažil zorganizovať protifašistický front a zaistíť Európe mier na základe hromadnej bezpečnosti.

1.X. Tak, ako si to Hitler skôr želal, nemecký Wehrmacht vkráčil do oblasti Sudetov, ktorá tvorila 1/5 územia Československa a mala štvrtinu jeho obyvateľstva. 2.X. 1938 Polsko obsadilo územie Tešínska, ktoré odovzdalo Československu a 2.XI. 1938, na základe tzv. viedenskej arbitráže, Maďarsko obsadilo južné Slovensko s Prešovom a Košicami, ako aj južnú časť Zakarpatska. 6.XI. 1938 viedla Hlinkové Ľudové strany vyhlásili autonómiu Slovenska, ktorú uznala československá vláda gen. J. Syrového.

1939

14.III. Slovenskí nacionaliaci a fašisti podporovali z Berlína vyhlásili oddelenie Slovenska od Čech, proklamovali vznik slovenského štátu a vytvorili vládu s prezidentom Jozefom Tisom.

15.III. Nemci obsadili Prahu a ostatné české zeme a na druhý deň ich zmenili na Protektorát Čechy a Morava. Zároveň Maďarsko okupovalo ostatnú časť Zakarpatskej Ukrajiny.

Po obsadení Československa Polsko sa ocitlo v situácii bezprostredného ohrozenia. Hitler po uskutočnení prvej etapy expanzie smerom na juhovýchod, začal realizáciu plánu pochodu na východ (Drang nach Osten) a fašistickej idey životného priestoru (Lebensraum).

23.III. Nemci vynútili na Litovsku odovzdanie Klajpedy.

1.IX. O 4,45 hod. nemecká pancierová loď Schleswig-Holstein začala palbu na Westerplatte, ktoré bránila rota polského vojska. Zároveň nemecké vojská bez vypovedenia vojny zaútočili na Polsko. Bol to začiatok druhej svetovej vojny.

(pokračovanie v bud. čísle)

KREMPACHY

V základnej osemročnej škole v Krempachoch ochorela jedna z učiteľiek, ktorá učila slovenčinu v prvej triede. Keďže nemoc vyučujúcej spolu s obdobím rekonvalescence mala trvať dlhšie, škola 21. apríla t.r. zrušila v prvej triede hodiny slovenčiny, ktoré navštievovalo 13 žiakov. Spojili ich do jednej skupiny s ďalšími ôsmimi prvňákmi, ktorí sa tento predmet neučili. Nová 21-členná skupina sa začala učiť podľa jednotného spoločného programu, v ktorom nebolo slovenského jazyka.

V súvislosti s tým sa členovia a výbor Miestnej skupiny KSCas v Krempachoch obrátili na Ústredný výbor a redakciu Života s prosbou o intervenčiu v tejto veci u nadriadených školských orgánov. Zároveň sa obrátili aj na Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sączu. Krajania z Krempach sa rozhodne a oprávnenne dožadovali, aby škola čo najskôr obnovila vyučovanie slovenskeho jazyka v prvej triede.

Ludia chorlavejú všade, nie je to nič mimoriadne ani neočakávané. Nemoce neobchádzajú ani školy. Nikde sa však neruší vyučovací predmet, ale organizuje sa zastupovanie jedného učiteľa inými. V prípade krempaskej školy bolo možné nájsť takiež podobné riešenie a nie ruší slovenčinu, čo vyslovilo opodstatnené pobúrenie krajanov. Sú tam predsa aj ďalší učiteľa-slovenčinári napr. Jozef Ščurek a Jakub Bigos, ktorí učia tento predmet v iných triedach. Práve im mohlo vedenie školy zveriť hodiny slovenčiny v prvej triede. Nemuselo by sa angažovať vojvodské orgány, na ktoré sa Spoločnosť a redakcia obrátili s intervenciou.

Dakujeme vedeniu Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu v Novom Sączi, vojvodskému kurátorovi v Nowom Sączi a gminnému riaditeľovi škôl v Novom Targu za okamžitú reakciu v tejto veci.

J.S.

Ako nám hlásí výbor MS KSCas v Krempachoch, 5. mája t.r. bolo, v prvej triede obnovené vyučovanie slovenského jazyka — REDAKCIA.

NOVÁ BELA

Naša obec Nová Bela je na poprednom mieste v realizácii hospodárskych plánov. V gmine Nový targ je 21 obcí. V súťažení s nimi sme dosiahli v minulom roku nasledujúce výsledky. Vo výkupe zemiakov (kontraktovaných a nekontraktovaných) sme obsadili prvé miesto, keďže sme dodali do Semenárskej ústredne v Novom Sączi a GS v Krempachoch 450 ton. Vo výkupe jatočného dobytka sme obsadili tretie miesto v našej gmine — dodali sme štátu 152 720 kg. Vo výkupe mlieka sme na štvrtom mieste — dodali sme 272 000 litrov. Celková hodnota minuloročnej polnohospodárskej produkcie v Novej Belej sa odhaduje na 9 033 830 zlôtých, čo nás zaraďuje na tretie miesto v gmine.

Možno teda smelo povedať, že v Novej Belej žijú uvedomeli, vzorne hospodáriaci rolníci. Dokazujú to aj iné údaje. Napríklad máme iba dvanásť gazdovstiev, ktoré produkujú ročne za menej ako 15 000 zl predannej produkcie. Gazdovstiev produkujúcich od 15 do 50 000 zl ročne máme 53 a od 50 do 100 000 zl ročne až 65. K najlepším a najproduktyvným výrobcom bolo vlastní zaradených 21 gazdovstiev, z ktorých rolníci predali štátu polnohospodárske produkty v hodnote od 100 do 200 000 zl ročne. Medzi najlepším gazdami je mnoho našich krajanov.

Z toho titulu sa cítim spoluhostí a nič nám nie je ľahostajné, čo sa týka tejto oblasti. Viac rokov sme bojovali s administratívnymi orgánmi proti umiestneniu sметiska na našom chotári, ktorý je nielen vysoko produktyvny, ale je aj „turistickou perlou“ celého okolia. Toto smetisko — napriek našim protestom — situovali na zalesnej ploche, ktorá je majetkom urbárskeho lesného spoločenstva v Novej Belej. Z južnej strany susedí s orou pôdou Novej Belej a zo severu s orou pôdou Lopusznej a Harklovej. Dozvedeli sme sa, že v súvislosti s

nadmerným množstvom odpadov sa plánuje rozšíriť toto smetisko a zabrátiť pre jeho potreby polnohospodársku pôdu. Asi netreba obširnejšie zdôvodňovať, akou chybou by bolo takéto rozhodnutie, trebars len vo svetle uvedených ná začiatku hospodárskych výsledkov, ktoré dosahujeme na našich poliach. Musíme poznámať, že už sami umiestenie vojvodského smetiska na tomto území vyvolalo všeobecné pobúrenie miestneho obyvateľstva. Pobúrenie vzbudzuje fakt, že vojvodské orgány neberú do úvahy oprávnené protesty obyvateľstva, ktoré dokazuje, že lokalizácia smetiska odporuje reálizácii zákona o ochrane životného prostredia v Poľsku. Keď podobným spôsobom rozšíria smetisko na našu poliu, kde budeme hľadať spoločenskú spravodlivosť? Zatiaľ sme aktuálnu situáciu predstavili ministerstvu polnohospodárstva a čakáme na rozhodnutie, ktoré by sa malo zhodovať so spoločenským postojom obyvateľstva v tejto veci.

JOZEF BRYJA
richtár Novej Belej

Dunajec riekou priateľstva

Dunajec — rieka goralov, pltníkov a kajakárov, ktorá tvorí československo-poľskú hraničnú čiaru, je známa tým, že sa na nej uskutočňuje medzinárodný pieninský slalom. Tento rok to bude už 27. ročník, takže sa už natrvalo zapísal do dejín vodáckeho športu na Zamaguri. Schádzajú sa tu náučníkovia z celého sveta, vodácka elita, aby si zmerali sily. Na Dunajci sa organizuje aj splav turistov z celého sveta na pltiach. Je to jeden z najkrajších nezabudnuteľných zážitkov z Pienin. Poľských turistov prepravujú polskí „flisaci“, zase návštěvníkov Pienin zo slovenskej strany — čs. pltníci. Nejeden turista by rád navštívil zrenovovaný kartuziánsko-kamadulský Kláštor z roku 1319 a zamagurské múzeum nachádzajúce sa v jeho interiéroch. Počas plavby na pltiach by sa polskí turisti mohli zastaviť a prehliadniť obnovený kláštor a jeho múzeum. Je to, žial, iba želanie, ktorého realizácia spadá do kompetencie patričných poľských a československých orgánov. Keby však k tomu došlo, iste by to prispele k ďalšiemu rozvoju turistického ruchu dvoch spriateľených krajín v turisticky preferované oblasti Pienin, kam prichádza za historiou, krásami prírody a atraktívnu plavbou vyše 300 000 turistov ročne. Tento počet by sa mohol podstatne zvýšiť. Vzrástol by záujem o plavbu, zintenzívnil by sa turistický ruch a mnohí milovníci histórie z Poľska by si príslušne svoje. Plavbu na pltiach po vodách hraničného Dunajca by snáď bolo možné pre slovenských turistov predĺžiť až do poľskej Szczawnice. A cestu zo Szczawnickej do Lesnického cestu, aby sa turisti mohli po skončenej plavbe vraciať späť na fiakroch do Červeného Kláštora. Nadviazalo by sa tým na staré tradície dobrých susedských vzťahov na Dunajci. Na Dunajci by sa mohol uskutočniť aj Deň gorálom, kultúrne podujatie, ktoré by ešte viac zblížovalo našich krajanov z Poľska a vôlem ľudí z PLR a ČSSR. Dúfam, že si tento návrh povšimnú nielen nadšenci Pienin, ale aj tí, ktorí môžu prispieť k jeho realizácii.

Čarokrásne Pieniny sa stali silným magnetom, nielen pre milovníkov vodných športov a prírodných krás, ale aj pre ľudové talenty. Už po štvrtý raz sa koncom júna uskutočnia v Pieninách Zamagurské folklórne slávnosti, ktoré sa v mnohom podobajú Strážnicu alebo Východnej. Folklórne skupiny a súboru, ako aj sólisti predvádzajú tuná, pod legendami opradenými Tromi korunami svoje ľudové umenie v najrozmanitejšej forme. Je to kultúrne podujatie veľkého formátu, ktoré má dobrý zvuk a meno. Na tomto podujatí nechýbajú ani naši poprední profesionálni umelci, ktorí obdivujú všetku tú krásu vyjadrenú spevom a tancom, akú vytvoril ľud rázovitej Zamaguria — oblasti nachádzajúcej sa v bezprostrednej blízkosti poľských hraníc. Slovenské etnikum má veľa spoločného s poľským etnikom. Spoločné vplyvy su zreteľné vo zvykoch, krojoch, ľudovej slovesnosti. Magurskí goralí zo Zamaguria považujú tieto slávnosti (ZFS) za

svoj najväčší sviatok. A nebude od veči, aby sa o tomto sviatku dozvedeli aj naši krajania v Poľsku a prišli sa naň pozrieť. Iste by sa nadviazali nové priateľstvo a upevňovala československo-poľská družba. Rovnako by sme sa chceli u nás v Zamaguri i na celom Východnom Slovensku dozvedieť o podobnom kultúrnom podujatí väčšieho formátu v Krakovskom bud' Nowosączskom vojvodstve, aby sme sa mohli vzájomne navštěvovali a zblížiť. Len čo termín Zamagurských folklórnych slávností bude ustálený, oznamíme to redakcii Života. Naše susedské vzťahy by sa mali neustále rozvíjať a prehľbovať, aby sme sa vzájomne lepšie poznali aj prostredníctvom takýchto kultúrnych podujatí, čo by bolo treba plne podporovať.

FRANTIŠEK SOSKA
správca múzea
Červený Kláštor

Obraciame sa preto s výzvou na všetkých rodičov, dávajte pozor na svoje dcéry a synov, na ich výchovu.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

SKARGA BYŁA SŁUSZNA

W NAWIĄZANIU DO NASZEJ INFORMACJI (NR. 5 KOL. 10/11) O KOLPORTAŻU „ŽIVOTA“ W PODWILKU NA ORAWIE, PUBLIKUJEMY PONIĘJE PISMO W TEJ SPRAWIE WOJEWÓDZKIEGO URZĘDU POCZTY W NOWYM SACZU. DZIĘKUJEMY ZA SKUTECZNE ZAŁATWIENIE NASZEJ INTERWENCJI.

„Wojewódzki Urząd Poczty w Nowym Sączu powiadamy uprzejmie, że Wasza skarga dotycząca niedoręczania Waszego czasopisma mieszkańcom Podwilk na Orawie została dokładnie zbadana.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło niestety, zarzuty poruszone w Waszym pismie. Stwierdzono bowiem, że część zaprenumerowanych czasopism nie została doreczona prenumeratorem. W związku z powyższym zobowiązano naczelnika tamt. urzędu pocztowego do dopilnowania, aby zalegające egzemplarze niezwłocznie dostarczono prenumeratorom. Doreczyciela zaś, winnego zaniedbań ukarano nagrania. Co się tyczy zarzutu, że Waszym czasopismem były zasiane podlogi, to w czasie przeprowadzania dochodzeń nie stwierdzono tego. Jednakże ustalono, że istotnie kiedyś leżały gazety na podłodze. Ponieważ w ostatnim okresie zatrudnionych było w tamt. Urzędzie pt. kilka pracowników (naczelnik prace przebywała na urlopie macierzyńskim), nie można było ustalić dokładnie, która z nich jest winna.

Ze swojej strony Wojewódzki Urząd Poczty przeprasza serdecznie Redakcję oraz Jej Czytelników oraz wyraża przekonanie, że podobne uchybienie się więcej nie powtórzy.

Dyrektor
JAN POMORSKI

SPOMIENKA NA KRAJANA PRELICHA

S veľkým oneskorením sme dostali správu od Petra Saburu z Novej Belej o úmrtí dňa 24.10. min. roku zaslúžilého činiteľa našho krajského hnutia, 96-ročného kr. Jána Prelicha z Fridmana. Krajan Ján Prelich bol jedným zo spoluzačladielov našej Spoločnosti a od vzniku miestnej skupiny vo Fridmane sa aktívne zúčastňoval všetkých jej prác. Patril k iniciátorom slovenského školstva na Spiši, ktorého rozvoju, najmä v prvých rokoch po oslobodení, venoval veľa úsilja a starostlivosti. Aj v poslednom období, napriek vysokému veku, sa živo zaujímal o pôsobnosť našej krajskej organizácie. Odišiel od nás, dobrý, čestný človek, vzorný krajan a aktivista.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

MALÁ LIPNICA

16. marca t.r. došlo v Malej Lipnici k tragickej autonehode. Okolo 16. hod. prišli do našej obce autom traťia mladenci z Veľkej Lipnice. Hodne si vypili a v takom stave si jeden z nich sedol opäť za volant. Do auta vzali ešte jedno dievča a jedného chlapca z Malej Lipnice, ktorých mali odviezť hore dedinou. Išli veľmi rýchlo. Avšak v zákrute uprostred dediny vodič prestal ovládať auto a narazil do stromu stojaceho pri ceste. Traja cestujúci zahynuli na mieste a dva boli ranení. Auto, samozrejme, celkom zničené.

Také sú následky pitia alkoholu. Smrť jedného chlapca z Veľkej Lipnice a dvoch ľudí od nás, z Malej Lipnice, ľahko prežila celá dedina.

ODIŚIEL OD NÁS

Dnia 18. marca 1980 umrel vo veku 73 rokov krajan FRANTIŠEK KLUKOŠOVSKÝ z Novej Belej, člen našej Spoločnosti od vzniku novobeskej miestnej skupiny v r. 1948. Odiśiel od nás wzorný krajan a ušľachtily človek, ktorý svojou obetavou prácou prispel k povzneseniu krajskej pôsobnosti.

Cest jeho pamiatke.

MS KSCas V NOVEJ BELEJ

Bravčový rezeň včera, dnes a zajtra

V predošom čísle Života sme upozornovali na to, že v najbližších rokoch sa bude uprednostňovať chov dobytka. Mnohým čitateľom to iste vnuklo pochopiteľnú otázku: akú úlohu má v najbližšej budúcnosti odohrávať chov ošípaných? Pripomeňme, že počet ošípaných v Poľsku dosahuje vyše 21 mil. a do roku 1985 sa má zvýšiť o 2 až 2,5 mil. kusov. Ale hlavný dôraz sa v tom čase nebude klasť len na kvantitatívny rast, ale na pozdvihnutie kvality a produktivity ošípaných.

Chov ošípaných je „starý ako svet“. Už pred sedem tisíc rokmi udomácnili v Číne diviaka, k čomu u nás, v Európe doslovo ovela neskôr. Počiatco ošípané používali ako tažné zvieratá a pre prácu na poli, ako napr. v Egypte. Keď si povšimli, že majú aj výborný čuch, cvičili ich v hľadaní hlužoviek v zemi. Až konečne — dlho pred nami — Číňania, ako aj Gréci a Rimania si začali pochutnávať na bravčovom mäse. A tak sa začala éra bravčových rezňov. Iba Egyptania, Židia a Arabi uznali bravčové mäso za nečisté a zakazujú toto mäso zabezpečili náboženským tabu.

Počiatocne chov spočíval vo voľnom vypásaní stáda. S takýmto chovom som sa ešte pred vyše dvadsiatimi rokmi stretol v Bulharsku a ošípané, ktoré sa pásli v lese, pripominali diviaky. Ale už v 18. storočí možno hovoríť o za-

čiatkoch organizovaného chovu ošípaných. Mal na to vplyv rozvoj miest, v ktorých stále rastli požiadavky na mäso a tuky. Odvtedy prešlo sto rokov, ako vedeči pracujú nad vystopovaním stále novších a dokonalejších rás ošípaných. V Poľsku jedinou domácou rásou bola puławská ošípaná, ktorú vystopoval profesor Zdzisław Zabielski zo Zootechnickej výskumnej stanice v Borownie v rokoch 1925—39. Bola to národná rasa typu tukovo-mäsového, ktorá mohla existovať v primitívnom rolníckom hospodárstve. V takomto chove používali prirodzený spôsob výkrmu ošípaných, ale práve tento spôsob pridával mäsu zvláštnu chut, ktorú si vysoko cenili zákazníci z cudsiny. Poľska šunka a poľský údený bôčik sa stali známe vo svete.

Nové rasy ošípaných sú rasy mäsové, výnosnejšie, ale zároveň menej odolné. Vyžadujú si zvláštne podmienky a starostlivé ošetrovanie. Spôsobuje to mnohé problémy, ale v krajinách s vysokou poľnohospodárskou kultúrou nikto nezanecháva chov ošípaných. Práve naopak, v takých krajinách ako NDR, NSR, Dánsko či Holandsko sa stav ošípaných stále zvyšuje a zohráva významnú úlohu v potravinárskom hospodárstve.

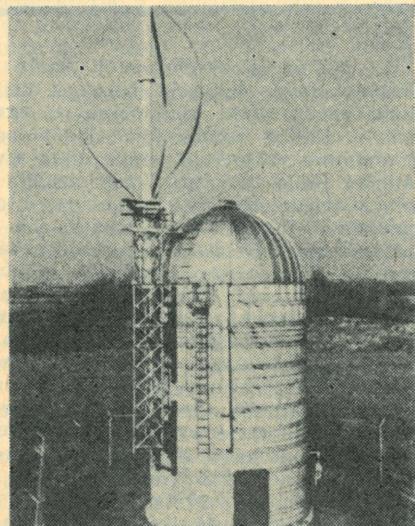
V posledných rokoch sa u nás znižuje produktivita ošípaných. V roku 1970 sa z jednej ošípanej získaval 123

kg mäsa a v roku 1978 iba 104 kg. Túto situáciu sa bude zlepšovať hlavne dvomi smermi. Prvým smerom bude zvyšovanie produktivity prasnic, ktorá je u nás veľmi nízka. Priemerne od jednej prasnice dosahujeme iba trochu viac ako desať odchovaných prasiat ročne. Na dobrých gazdovstvách tento počet však presahuje 20. Náležitý, teda vysoký odchov prasiat by dovolil zmenšiť počet prasnic o polovicu t.j. o milión kusov, čo by umožnilo odchovať navyše — s tým istým množstvom krmív — milión ton jatočných ošípaných. S krmivami, najmä z dovozu, je a asi aj nebude najlepšie. Preto sa predvída opatrenia zamerané na intenzifikáciu domácej výroby krmív pre ošípané, ako aj racionalizáciu kŕmenia.

V poľnohospodárskej politike najbližších rokov bude sa prejavovať stála tendencia prinávracania chovu ošípaných na gazdovstvá, ktoré od tohto chovu upustili. Pritom sme zaznamenali, že v roku 1978 existovalo milión takýchto gazdovstiev, v tom 600 000 gazdovstiev malých — s plochou do dvoch hektárov. Keby tieto gazdovstvá opäť začali chovať ošípané, bola by to veľká príležitosť zlepšiť mäsovú balanciu. A to je ten druhý hlavný smer. V tomto smere boli naposledy schválené patričné a výhodné vládne rozhodnutia.

MB

Zaujímavosti

VIETOR JE ZADARMO. Americký koncern Alcoa predstavil projekt originálnej mikroelektrárne, ktorá využíva silu vetra. Má výkon 12 kilowatov a je určená pre farmárov. Zaujímavým spôsobom vyrábajú v nej to, čo má najčastejšie tvár vrtulí, krídel atď. V tomto prípade použili úzke 10-centimetrové alumíniové pásy, (každý v dĺžke 11 m) formované tak, že reagujú na vietor z každého smeru. Na snímke: zariadenie namontované na sile.

V BONNE — uverejnili materiály chovateľov sliepok, z ktorých vypĺvajú, že sliepky rady znášajú vajcia vo väčšej spoločnosti. Vysvitlo, že najvýnosnejšie sú „batérie“ z 5 až 10 000 nosnic — 260 vajec ročne na jednu sliepku (o 12 viac, ako je ročný priemer pre celú NSR). Ale v kurinchoch s 20 do 100 nosnicami klešá znáška na 204 vajec ročne.

Z ZÁPADONEMECKEJ DEDINKE Immelborn sa už niekoľko storočí koná každý rok tradičná súťaž v... kzikrikani kohútov. Tento rok v tomto neobvyklom turnaji zvíťazil kohút patriaci rolníkovi Güntherovi Wolffovi. Porazil 16 konkurentov keď zakikrikal 63krát za sebou. Avšak neprekonal víťaza z minulého roka, ktorý zakikrikal až 102krát.

PO TISÍC DOLÁROV platili hostia za slávnostnú večeru v známej newyorskej reštaurácii Palace na Manhattane pri príležitosti výročia založenia tohto podniku. Okrem koňaku z roku 1880 a vína z roku 1909 servírovali kurence, pečené na veľkom plechu z 18-karátového zlata.

MÁJ – JÚN 80

Prvý deň astronomickej jari uplynul v celej krajine v znamení prudkého útoku mrazu, snehových zrážok a silných vetrov. Nemazalo sa s nami ani aprílové počasie. Priemerné teploty v tomto mesiaci boli o 2—3 stupne nižšie ako priemerná teplota apríla z posledných niekoľko desiatok rokov. Nedalo sa súčasť k takému návratu zimy ako v apríli 1977, ale aj tak tento rok snežilo v apríli v horáčach a južných vojvodstvách, mali sme hmlu, studené vetry, silné mráziky a na cestách poľadovico. Celkovo priemerná teplota v apríli bola iba o čosi vyššia ako +6°C, hoci napokon sme sa lúčili s týmto mesiacom niekoľkodňovým teplým počasím. Takéto počasie stažilo rolníkom jarné poľné práce, najmä sejbu, ktorá bola v niektorých vojvodstvách oneskorená o dva týždne.

Prvého mája sme mali tepé slnečné počasie, ale už ďalšie dni boli zamračené, studené, snežilo, pršalo a teploty kolísali od nuly po plus 1 až 5 stupňov C, zasa v noci boli mráziky. Možno však predpokladať, že napriek všetkému budeme mať predsa pekné májové slniečko, ako aj typické v tomto mesiaci tepé dažde a búrky, ktoré sú tak potrebné rastlinám. Niektoré z mno-

hých porekadiel o májovom počasiu hovoria, že: — Časté majové hrmenie, je dobrej úrody znamenie; — Májové blato, je ako zlato; — Rok dobrý buде, ak sa v máji zaviažu žalude; — Ak v máji sneh padá, horúce leto predpovedá; — Za mokrým májom ide suchý jún; — Studený máj, na poli raj; — Roj, ktorý sa v máji rojí, za veľký voz sena stojí;

Pripomeňme ešte, že minuloročný máj bol mimoriadne teply a suchý, s malým množstvom zrážok, ktoré boli pováčšine búrkového pôvodu. Takéto počasie nám priniesla tlaková výška a masívne teplé vzduchu, ktoré prudili z juhovýchodu.

A aké počasie bude v júni?

Ked tototo píšeme, odpoved je ešte veľmi ďalšia. Možno sa oprieť iba o isté analógie. Jednou z nich je to, že po mrazivom marci a priemerne teplom apríli a máji — býva najčastejšie teply jún. Druhou je zase to, aká atmosférická situácia sa vytvorí koncom mája. Ak to bude počasie s tlakovou výšou (ak keď táto výš bude prúdiť zo severnej a južnej Európy), možno predpokladať, že výš pride aj v júni a to z južnej časti nášho kontinentu. Ďalej — ak na začiatku tretej dekády mája budú vysoké teploty v Európe a na Atlantickom oceáne, nebudeme nám pravdopodobne hrozit v júni mrazivý vzduch.

Orientečne možno predpokladať, že jún prinesie stabilnejšie počasie, ako

sme mali na jar, viacej slnka a dokonca aj horúce dni s teplotou nad +25°C. Samozrejme, tak ako obvykle, vyskytnú sa aj chladnejšie obdobia, ale nemali by dominovať v júnovom počasiu. Najviac dňa v júni býva s priemernou teplotou od + 20 do + 25°C a priemerná dlhoročná teplota pre tento mesiac dosahuje 15,6 až 16,9°C.

Jún patrí popri júli k búrkovým mesiacom, pričom čím vyššie sú teploty, tým väčšia je pravdepodobnosť búrok. Množstvo zrážok je normálne a pohybujeme sa v rozmedzi 45—72 mm. Pokojné počasie s tlakovou výšou môžu rušiť spomínané búrky, ktoré často predchádzajú silné a v horáčach dokonca uragánové vetry. V júni Slnko vychádza veľmi skoro a zapáda neskoro, teda dňa sú najdlhšie a noci sa dobre hodia pre pozorovanie neba. Ked Slnko prejde zo znamenia Blížencov do znamenia Raka a presúva sa na juh, začne sa astronomické leto.

Je veľmi veľa ľudových príslušníkov s júnovým počasím. Tu sú niektoré z nich: — Júnové hravice roveselujú rolníkom srdce; — Jún po daždivom máji, často daždivý v našom kraji; — Slnko júnové, búrka hotová; — Ked sa sv. Medard rozvodní (8.6.), bude dásť šestýždenový; — Na sv. Vita (15.6.) keď sa z neba leje, nech na dobrý jačmeň gazda sa zasmeje.

(zozb. Mišo)

Z KALENDÁRA NA – jún-červen

V júni nadálej bojujeme s pásavkou zemiakovou pomocou chemických prostriedkov a začíname boj proti zemiakovéj nákaze.

V druhej polovici mesiaca zbierame repku olejné. Musíme ju kosiť pozorne, najlepšie ráno a večer.

Klíčiacu kukuricu chránime pred vtákmi tak, že pred siatím moríme semená chemickými prostriedkami alebo na poli postavíme strašiaky nasýtené chemickými prostriedkami, ktorých vôňa odstraňuje vtáky.

V ovocných záhradách postriekavame stromy a vysievame minerálne hnojivo.

Na gazdovstve bojujeme proti muchám.

Na zemiakových poliach robíme ošetrovacie práce, ničíme burinu, kypríme a vetráme pôdu. Základným náradím je hrobčekovač, ktorým obhŕňame zemiaky a zároveň ničíme burinu. Prvýkrát obhŕňame plytko do hlbky asi 10 cm a potom každých 10 dní hlbšie — do hlbky 15 až 20 cm. Obhŕňame až do momentu vývinu kvetiných pukov, keďže neskor môže byť tento úkon škodlivý pre zemiaky.

Obhŕňame vtáky, keď je pôda vlhká.

Počas prvého obhŕňania dávame dusíkaté hnojivo a počas posledného — fosforečné a draselné.

Často po zemiakoch pestujeme rastliny, ktoré neznášajú kyslú reakciu pôdy. Vápnovo možno dávať na zemiaky počas ich rastu dovtedy, keď vŕňať nie je vyššia ako 15 cm. Vápnime za pekného počasia, keď sú rastliny suché.

Jún je dobrým obdobím na prípravu kompostu. Je to výborne organické hnojivo. Všetci vieme, že

bez organických hnojív nemožno myslieť o vytvorení dobrých podmienok pre rozvoj rastlín. Dokonca aj to najlepšie minerálne hnojenie nezaistí to, čo je potrebné pôde a rastlinám a čo poskytujú prirodzené hnojivá. Pritom často pocitujeme nedostatok minerálnych hnojív. Práve preto je potrebný väčší záujem o prirodzené hnojivá. Kedže zásoby maštalného hnoja, — ktorý je základným organickým hnojivom — sú na väčšine gazdovstiev nevystačujúce, treba venovať patričnú pozornosť aj kompostu. Kompost je zároveň miestom „utilizácie“ všetkých organických látok a odpadov, ktoré sa najčastejšie nehodia na praktické využitie, robia neporiadok vo dvore a na poli.

Dobré prípravený kompost obsahuje veľa fosforu, dusíka, vápnika, draslika, horčíka, ako aj také mikroelementy, ako bór, med, mangán, zinok a iné.

Teda čo sa týka minerálnych zložiek, vyrovná sa maštalnému hnoju.

Podobne, ako maštalný hnoj obsahuje veľa prstových látok, ktoré sú veľmi dôležité pre udržanie dobrej štruktúry pôdy.

Kompost možno pripraviť vlastne zo všetkého. Materiálom môžu byť: lodyhy, smeti, zemiaková výňat, drevnený popol, slama, lístie, blato z rybníkov a priekop, rašeliná, piliny, kôra zo stromov, močovka, fekália, vtáči trus atď. Teda na kompost určujeme všetko, čo nebudem potrebovať a čo nám na dôvodek robí smeti na gazdovstve.

Nesmieme zabúdať, že rozklad kompostového materiálu nastáva v rôznom čase. Napr. mladé rastliny, fekália, močovka, vtáči trus či bahno sa rozkladajú po niekoľkých mesiacoch, zasa drevnaté časti rastlín sa rozkladajú až po dvoch rokoch.

Na dno kompostovej jamy sa odporúča položiť vrstvu rašeliny (najlacnejšej), aby sme zamedzili vyláčaním rôznych živín. Kompostový materiál ukladáme do výšky ok. 1,5 m v podobe obdlžníka, ktorého šírka nepresahuje 2 m. Aby nám kompost nevyschol, treba kopec prikryť vrstvou rašeliny alebo zeme hrubou 10 až 15 m. Na vrchu kopca sa musí urobiť malú jamku, ktorá uľahčuje zadržiavanie vody pri navlhčovaní kompostovej masy.

Musíme sa postarať, aby kompost mal patričnú vlhkosť. Stav vlhkosti ľahko zistíme, keď zoberieme do ruky trochu masy. Ak je dlan ľahká, všetko je v poriadku, ak je suchá, musíme kompost poliať vodou.

V skladovanej mase sa organické látky rozkladajú. Rozklad spôsobujú mikroorganizmy. Kedže sme do kompostu zabezpečili prístup vzduchu, vyvijajú sa v ňom mikroorganizmy, ktoré produkujú živiny ľahko prístupné pre rastliny. Zasa keď sa proces rozkladu uskutočňuje bez prístupu vzduchu, značne klesá hnojivová hodnota kompostu. Preto je dôležité, aby kompostová masa nebola stlačená.

Dobrý kompost možno používať všade a na všetky rastliny. Kedže ho najčastejšie nemáme príliš veľa, hnojíme ním najnáročnejšie rastliny — zeleninu, uhorky, šalát, špenát a reďkovku.

Kompost by sa nemalo zaorávať pluhom, aby sa nedostal príliš hlboko do zeme. Rozsypávame ho po poli a miešame s pôdou. Príprava kompostu je jednou z foriem využívania rezérva na gazdovstvach.

S.D.

Veľmi slušivé šaty pre štíhle ženy na slávnostné príležitosti. Vrchný diel je moderného voľného strihu s krátkymi kimono-vými rukávmi a sukňa skladaná. Na modeli sú šaty fialové so sedo-modro-červenou vzorkou a zeleným opaskom.

Tieto šaty klasického strihu s dvojradovým zapinaním, úzkymi rukávmi a košeľovým golierom odporúčame pre plnoštíhle ženy. Šaty sú červené so zelenými ozdobami a opaskom.

takový je život...

DÍVKY DNES ZÁHY DOSPÍVAJÍ. Po všech stránkach. Počet neplnoletných filmových hviezd a hviezdíčiek, často hrajúcich sexbomby a dokonca vystupujúcich ve filmech porno, je stále vyšší.

Záhy vskročila do života, a také filmové kariéry, dcera známé italskej herečky Antonny Lualdiové a režiséra Franca Interlenghia, malá Antonella. Již ako malá holčička hrávala vo filmech a ako trináctiletá dívka se zamilovala do jednoho barona, o hodně staršieho, a rozhodla sa mit s ním dítě. Bylo jí čtrnáct když otěhotněla a provdala se, samozrejme se souhlasem rodičů a Vatikánu. Patnáctiletá manželka a matka opět začala hrát ve filmu. Vyštoupila v „Yeti, človek sněhu“ a pak v dalším filmu s Orsonem Wellesem. Mezi jednou a druhou rolí porodila druhé dítě. Pak začala klamat manžela a nakonec se s ním rozvedla. Dnes je ji sedmnáct let, je zkušenou herečkou, rozvedená, se dvěma dětmi... Na snímku: Antonella Interlenghiová.

Všimnite si módný strih blúzky týchto dvojdielnych šatov, najmä pletia s vypchávkami, ktoré zasa prichádzajú do módy. Na obrázku sú šaty fialové a opasok zelený.

— Kam jdeš? — tázal se tyran.
— Do kamenolomu — odpověděl kličně Diogenes.

KÚPEĽ KVETOV

Na jar naše domáce rastliny prežívajú najväčšiu krízu. V nevefraných bytoch, bez slnka, stojace často na oblokoch, z ktorých vanie chlad — sú už veľmi oslabené.

Predovšetkým musíme ich umyť, čo by sme mali opakovať v teplej polovici roka každý mesiac a v zime každé dva mesiace. Totiž rastliny majú špinou a prachom zapchate dýchacie otvory, dusia sa a nerozvijajú.

* Pred kúpeľom odstraňujeme a strihame všetky zvädnuté listy, kvety, halúzky, nepotrebné cudzie rastliny a výhonky.

* Jemne rastliny, v tom popínavé, dávame v kvetináčoch alebo debmiečkách do vane a postriekavame vlažnou vodou.

* Pichlavé kaktusy umývame štetcom vo vode. Neodporúča sa ich praskať, keďže by to mohlo spôsobiť prelišnú vlhkosť zeme.

* Rastliny s pevnými listami umývame mäkkou handričkou alebo jemným štetcom (najlepšie z kože alebo peria) vlažnou mydlovou vodou. Potom jemne opláchneme.

Umývame aj všetky ozdobné rastliny okrem zriedkavého obdobia kvitnutia bud dozrievania ich plodov, ktoré si chceme ponechať na semená.

Tieto dvojdielné šaty odporúčame mladým dievčatám. Blúzka má lodičkový výstrih, široké rukávy do manžetiek a podobne ako riasená sukňa, je pomarančovo-červená.

Žena a předsudky

ŽENY JSOU CITLIVÉ, ŠPATNĚ SNAŠEJÍ ŽIVOTNÍ ZÁTĚŽ, ZKRÁTKA SLABÉ POHLAVÍ

Z biologického hľadiska to vůbec není pravda. Žena má sice menší obsah plíc a menší procento svaloviny, je však daleko odolnejší vůči chorobám a lepe snáší bolest. Jíž při narození je vzdycky životaschopnejší děvčátko než chlapec. Chlapci i muži jsou také citlivější na všechny vnější podněty. Pokud se týká citlivosti jako něhy, pak bývají ženy skutečně něžnější, což je dáné jejich ulohou matky.

Pre mladé dievčatá sú nohavice stále moderné. Na našom obrázku sú šedé, klasický kabátik pánskeho strihu je šedo-biele prižkovany, blúzka biela a sál červený. Taktiež šedý je kabátik voľného strihu bez zapínania a bielo-sedlo kockovaná sukňa na druhom modeli. Opasok a kabelka sú červené.

Šaty z tohto obrázku môžete nosiť od rána do večera. Model zlava má šálový golier, blúzku zapínanú na tri gombíky, košeľové rukávy do manžetky zapínané na gombík a úzky opasok. Sprava šaty so stojatým golierikom, zapínaním na tri gombíky, predĺžené rukávy a mierne rozšírená sukňa. Opasok je dvojjarebný čierno-bielý.

mladým
mladším
najmladším

Ako zvoní máj

TERÉZIA BAROKOVÁ

Čo to zuni, čo to zvoní?
Čmeliak bzučí na jabloni.

Cingi-lingi, cingi-lingi,
máj už prišiel do dedinky.

Z kvetu na kvet motýľ letí,
beží za ním kŕdel detí!

Aj ty nestoj! Pozeraj:
vonku je už máj, máj, máj!

Matka Mamă Mother Mère Mutter Madre

Úprimne slubujem

Mama moja milovaná,
vstávaš ku nám zavčas rána,
či je noc a či je deň,
tvoju lásku cítim len.

Mama moja ustaraná,
viem, že bolí každá rana,
čo šibalstvom nezbedným
častokrát ti spôsobím.
A že to tak dobre viem,
úprimne ti slubujem:

chlapca, čo sa slnku podobá,
dobrého jak lesná jahoda,
pomocníka na každučký deň,
čo zaženie nepokoja tieň.

EVA VRBICKÁ

Mama

Prekvapil som ju v záhrade,
robila pod zemiačky hriadky.
Jar bola v plnej paráde,
lupene sypali sa pod krok matky.
Zohnutá nad skyprenú zem,
možnože práve na mňa myslí...
Akože? Vyruší ju sмиem,

aby jej razom dumy zmizli?
Zastal som, stlmil v hrudi dych,
dívam sa, ako prevracia zem sypkú
a hrudky drobí v dlaniach
mozoňých,
akoby vila z poľných kvetov
kytka.
Po chvíli, zdá sa, zbystrí zrak.
To ona cíti blízko diefa
— prihrmelo sem znenazdajky ako
mrak,
jak vtáci, čo tak nízko letia.
Vzpriami sa. Pustí rúčku motyky.
A už ma víta jej tvár usmievavá.
Ach, aké mäkké sú jej dotyky,
je ako hruška v kvete tátó drahá
hlava,
je ako jarný vánok tento blízky
hlas,
čo všetky novosti ti pospomína,
o slnku vraví v strede sedmokrás,
a nadovšetko si pohládza syna...
Lež ten sa ponáhla. „Už najvyšší
je čas,
ja musím, mama, ponáhlať sa
domov.“
Zdúpnala, tuším, v strede
sedmokrás
a v strede rozkvitnutých stromov.
Hovorí: „Pravda, povinnosti máš.“
A potom dodá to, čo dojalo ma:
„Prečo sa, domov ponáhlaš,
— ved' si tu, u nás, doma...“

VLADIMÍR REISEL

Ako zvonky na úbočí

Taký máš hlas, mamka moja,
ako zvonky na úbočí.
Keď fa čujem znenazdania,
div mi srdce navyskočí.

Taký máš hlas, mamka moja,
ako šepot vetra v lese.
Usmejem sa mimovoľne,
keď sa ku mne z diaľky nesie.

I keď karhá, i keď búri,
vždy je to hlas milý, vzácný.
Ten jediný v celom svete,
ľúbezný hlas mojej mamy.

ELENA ČEPČEKOVÁ

straka zlodejka

Letela straka-zlodejka lesom a obzerala sa, kde by čo uchmatla. Na kraji chodníčka jej padlo do oka bažantie hniezdo. Kým si mama bažantica zobkala červené bobule, vzala jej straka jedno sivozelené vajíčko. Ale nebola ani v polovici cesty, keď zazrela v tráve ligotavé sklíčko. Vypustila vajíčko a celá natešená si priniesla ľiepok do hniezda. A čo sa stalo s vajíčkom? Skotúlalo sa do hŕby vlaňajšieho listia. Ono to nebolo hocijaké vajíčko. Spal si v ňom malý bažantik. Keď mu pod uchom zazvonil vajíčkový buďik, zatukal vajíčkovým zubom na škrupinku, až praskla a celý mokrý a strapatý vyskočil von. Obzeral sa po svete, prešlapoval, krídla si vystieral, ale nevedel, čo d'alej. Ved' akoby aj vedel, keď bol bez mamy. A tak sa

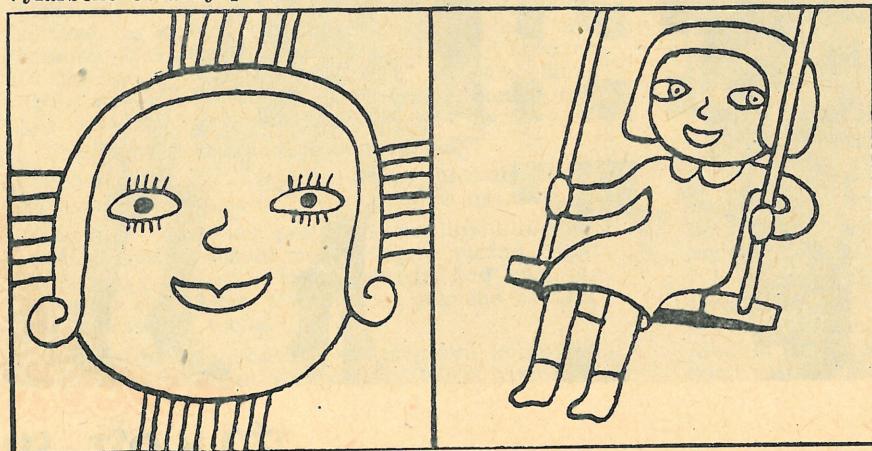
vybral hľadať mamu. Hľadal ju všade. V tráve, na strome, aj v povetri. Raz si už myšiel, že mamu našiel, ale bola to iba jarabica. Sedela na vajíčkach a zle-nedobre sa doňho pustila

zobákom, že kto to kedy videl, aby jarabica mala bažantíka! Sojka sa mu vysmiala a drozdica naňho nakričala, až ho z toho uši rozboleli. Bol na svete iba chvíľku a už si toho vypočul... A stále chodil strapatý a smutný bez mamy. A bol by chodil podnes, keby mu neprišlo niečo na um. Po malom konáriku sa vyštveral na pník a mocne zvolal: „Mamááá!“ A mama bažantica volanie začula a bežala, čo jej nohy stačili k pníku. A ešte sa ani celkom nezastavila, a už rozťahla krídla a malý bažantík sa rozbehhol proti nej a pod ľavé krídlo sa schoval. Tam vám bolo krásne!

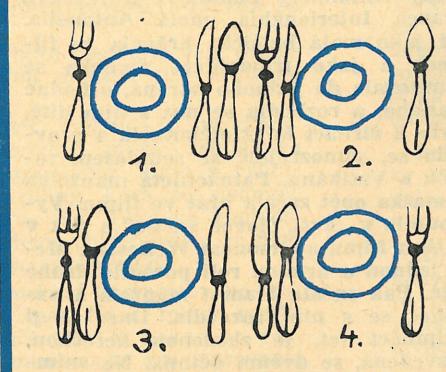
MARTA ŠURINOVÁ

Obrázky si malujeme pastelkami

Vyfarbené obrázky pošlite do redakcie. Najlepšie odmeníme knihami.

Pri ktorom tanieri je správne príbor?

Za najkrajšie vymaľované obrázky a správne vyriešenie hádanky z č. 1/80 (na str. 14) knižné odmeny vyžrebovali: Stanislav Bogačík z Nedeč-Zámku, Beata Fitanská z Oravky, Lucyna Kalatová z Krempach, Violetta Lukášová z Krempach, Alina Mlynarcíková z Čiernej Hory, Stanislav Pilch z Podsrnia, Ján Pivovarčík z Kacvina, Jozef Rapáč z Podsrnia, Anna Ryčliková z Pekelnika, Mária Václavová z Čiernej Hory, Władysław Wierzba z Podsrnia.

Chi-chi

— Kam letí lastovička, keď nesie v zobáčiku slamku?
— Na malinovku, prosím.

— Povedz mi názov slovenského kraja na štyri písmená.
— Spiš.
— Ja nespím...

— Naši predkovia nepoznali rádio, ani televízor, ako mohli žiť?
— Ved' aj pomreli.

Cha-cha

Ž
CZ
SP
KU
UK
do
mi

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■

J.K. Z ORAWY ZAPYTUJE, JAKA JEST ROLA ŚWIADKA W SĄDZIE I JAKA JEST JEGO ODPOWIEDZIALNOŚĆ?

Nasz kodeks karny tak formułuje przestępstwo fałszywych zeznań: „Kto skłaniając zeznanie mające stać się dowodem w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy zeznaje nieprawdę lub zatajają prawdę, podlega karze...” Z tego sformułowania wynika, że karalnym jest nie tylko kłamstwo, ale również milczenie. Trzeba więc — zgodnie z prawem — mówić prawdę, całą prawdę, jeżeli świadek nie chce ryzykować ukarania. A nasze prawo karze świadka i zostaje ten fakt wpisany do protokołu z rozprawy. Świadek, który zeznał fałszywie, lecz swoje zeznania sprostował zanim zaważyły one na rozstrzygnięciu sądu, może być od kary uwolniony, lub kara może zostać złagodzona.

Aby świadka skazać za kłamstwo, trzeba mu je udowodnić. Świadek nie może być też ukarany, jeżeli skłamał nieumyślnie lub zeznał nieprawdę, ale w przekonaniu, że mówił prawdę. Nie jest również karalne fałszywe zeznanie, jeżeli jest wynikiem rażącego niedbalstwa (np. ktoś powie coś bez zastanowienia). Z tego wynika, że fałszywe zeznanie należy do grupy przestępstw, które popełnić można tylko umyślnie.

Zeznającego świadka uprzedza się o grożącej mu odpowiedzialności za fałszywe zeznanie, co świadek potwierdza własnoręcznym podpisem w treści protokołu. W sądzie taką formułę o odpowiedzialności wypowiada sędzia wobec świadka i zostaje ten fakt wpisany do protokołu z rozprawy. Świadek, który zeznał fałszywie, lecz swoje zeznania sprostował zanim zaważyły one na rozstrzygnięciu sądu, może być od kary uwolniony, lub kara może zostać złagodzona.

Z tej krótkiej odpowiedzi wynika jasno, że świadek winien mówić tylko prawdę i zastanawiać się nad każdym wypowiadaniem w danej sprawie zdaniem.

CZYTELNIK B.Z. Z ZELOWA ZAPYTUJE, CZY OWOCE Z PRZECZODZACYCH NA JEGO DZIAŁKĘ GAŁEZI DRZEW SĄSIADA SĄ JEGO WŁASNOŚCIĄ?

Odpowiadamy: Tylko te owoce, które spadły z drzewa sąsiada można zbierać bez jego zgody. Z tego wynika, że właściciel drzewa może zbierać te owoce tylko w przypadku jeżeli u-

szyka na to zgodę właściciela gruntu. Jeżeli właściciel drzewa owocowego chce zerwać owoce z gałęzi które rodzą na stronie sąsiada, może to uczynić, ale liczyć się musi z obowiązkiem naprawienia szkody, która może wyniknąć w czasie tych czynności. To samo dotyczy obcinania zwisających gałęzi nad sąsiadnim gruntem. Dodać jeszcze można, że właściciel gruntu może obciąć i zachować dla siebie korzenie drzew, gałęzie i zerwać owoce przechodzące na jego działkę ale dopiero po upłynięciu wyznaczonego sąsiadów terminu, w czasie którego winien on to uczynić. Poza szczególnie uzasadnionymi okolicznościami nie powinno to mieć miejsca przed dojrzewaniem owoców, lub — w przypadku gałęzi i korzeni — w okresie wegetacji.

M.B.

GLISTNICA KUR

Glista jest białym, oblym pasożytom, który żyje w jelitach cienkich kury, rzadziej u indyka. Z kałem wydostają się na zewnątrz jaja, w których przeważnie po dwóch tygodniach w wilgotnym i cieplym środowisku rozwijają się larwy zdolne do invazji. W warunkach mniej sprzy-

jających dojrzewanie larw odbywa się wiele tygodni. Jaja w ziemi zachowują żywotność przez kilka miesięcy i odznaczają się dużą odpornością. Zająkniętych przez kury, wydostają się w przewodzie pokarmowym larwy, które po trzech tygodniach przeradzają się w dojrzałe pasożaty. Większą wrażliwość na zakażenie odznaczają się ptaki młode, w wieku poniżej trzech miesięcy. Źródłem choroby są sztuki dorosłe, nosiciele pasożytów, które zakażają wybiegi. Chorze ptaki rozwijają

się gorzej, są osowiale, mają biegunkę, zmniejszony apetyt, wypadają im pióra, grzebień blednie, nieśność ich zmniejsza się; następuje wychudnięcie, a często niedowiądy nóg. U kulkulogodniowych kurczaków zdarzają się wypadki śmiertelne. U padłych sztuk w jelitach cienkich można znaleźć małe kłyby glist, niekiedy zupełnie wypełniające światło jelita. Po ustaleniu przyczyny choroby należy zastosować kurację zalecaną przez lekarza. Domowym sposobem leczenia jest dodawanie

codziennie do rannej karmy pyłu tytoniowego w stosunku 1:50 (1 częścią pylu na 50 części karmy) przez okres trzech tygodni. W czasie kuracji należy pamiętać o paszy bogatej w witaminy. Równoczesnie z zadawaniem środków pasożytobójczych należy zwrócić baczną uwagę na higienę pomieszczeń, bardzo dokładnie usuwać odchody, często szorować korytką i poidła w kurnikach, prowadząc odkażanie podłogi za pomocą gorącego 3% roztworu sody z rzeżą.

H. MĄCZKA

ZUZKA

Co se starou slepicí?

Uvaříme z ní VÝBORNOU A SILNOU POLÉVKU.

Na jednu starou, vykuhanou a očistěnou slepici naližeme 3½ i studené vody, osolíme, přidáme očistěnou kořenovou zeleninu (mrkev, celer, petržel), pór, cibuli a na mírném ohni vaříme 2½ až 3 hodiny. Do přečezené polévky zaváříme vše jako do hovězí, ale nejlepší je s jemnými nudličkami nebo s játrovými knedlíčky (játra

ze slepice). Také můžeme přidat na nudličky nakrájený žaludek a srdíčko. Je-li slepičí maso měkké, můžeme je podat s citronovou nebo jinou omáčkou, můžeme větší kousky vložit do polévky, ale je-li slepičí příliš stará a maso tvrdé, uměleme je nebo rozsekáme a připravime haši. Do každého talíře slepičí polévky přidáme ještě po lžičce jemně posekané zelené petrželky.

HAŠE: do umletého masa přidáme sůl, na másle osmaženou cibuli, tloučený pepř, citronovou kúru a šávu, trochu majoránky, asi 4 dkg slaniny nakrájené na kostečky, 1 vejce, několik lžic silné polévky a trochu strouhané housky.

Dobré promicháme a vymaštěném a houskou vyspaném pekáči do růžova upečeme. Podáváme se saláty — hlávkovým, okurkovým, rajčatovým a pod.

SALÁT ZE ZELENINY Z POLÉVKY: měkkou zeleninu vyjmeme ještě před koncem vaření z polévky, necháme vychladnout, naklájíme ji na jemné kostičky nebo nudličky (čím menší, tím jemnější a vzhlednější bude salát), přidáme jemně posekanou cibuli nebo na kolečka nakrájený mladý pór, kyselou okurku, oloupané vanilové jablko [a také vaříčko na tvrdou i uvařený prochládlý brambor]. Podle chuti osolíme, pokapeme stolním olejem a okyseli-

me buď citrónovou šávou nebo octem, který rozredíme trochou vody. Můžeme ochutit cukrem, pepřem, hořčicí, jemně posekanou pažitkou nebo zelenou pečrkou.

OMÁČKY K VAŘENÉ SLEPICI: žlutou jišku rozredíme slepičí polévkou, dobré rozmicháme a pováříme, aby byla hladká. Nyní přidáme citrónovou šávu a kúru, trochu cukru, podle chuti sůl a kyselou smetanu — omáčka citrónová. Omáčka koprová — do základu přidáme posekaný čerstvý kopr, petrželová — posekanou petrželovou nať, krenová — strouhaný kren, smetanu, cukr a citr. šávu.

ŽIVOT

CZASOPISMO

SPOŁECZNO

KULTURALNE

Ukazuje się do 15 każdego miesiąca

NEVÍTE SI PORADIT S RÓZNÝMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTÓRE VÁS ROZČUELUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz., oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jabłonka), František Bednářík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luščinský (Zelów), Lýdia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lýdia Mundilová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksmaný (Tribš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na język polski — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Magdalena Polakowska; red. graf. — Krystyna Iwanicka.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wyska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

ADRES ZG TKCIS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92. Prenumerata na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego i cały rok następny, do 10 marca na II kwartał roku bieżącego, do 10 września na IV kwartał i II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 3 zł, półrocznicie 6 zł, rocznicie 12 zł. Jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju pracownie zamawiają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” w miejscowościach zas, w których nie ma Oddziałów RSW — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zleceniodawców instytucji i zakładów pracy.

Oddano do składu 10.4.1980 r. Numer podpisano do druku 4.6.1980 r.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 437. Nr indeksu 1153-201045. O-46.

PSYCHO-ZABAVA

MENO VEŠTÍ

KRISTÍNA — je najčastejšie tmavovláská alebo bruneta s hnědými očami a hustými, páperistými vlasmi. Vysoká, štíhlá, nie je ani tak pekná ako veľmi pôvabná. Od skorého detstva žije v tieni svojej mladšej sestry albo brata (ak ich má), keďže jej rodičia, mili a kultúrne ľudia, uplatňujú voči svojim deťom zásadu „dvojakej lásky“. Kristína to vidí, je jej lúto, ale neprejavuje svoje city navonok. Tieto nedostatky si vynahradzuje v škole medzi kolegynami a kolegami, ktorí ju majú veľmi radi. Je to veľmi kamarátske dievča, živé, spoločensky uvedomelé. Učí sa výborne, čomu prospeva jej výtrvalosť a systematicnosť. Cenia si ju za to učitelia, zasa kolegynie a kolegovia za nezíštnu pomoc v učení. Kristína má veľké matematické a fyzické nadanie, ale zároveň rada počíva hudbu, veľa čítania, chodí do divadla, na výstavy výtvarného umenia, rada tančuje. Má pokojnú, vyrovnanú povahu. Je dobrá, srdečná, starostlivá a verná. V priateľstve sa na ľuďu možno spoločne. Rada poskytuje pomoc, zastáva sa iných bez ohľadu na riziko a vlastný záujem. Má rada zvieratá a kvety. Je citlivá na utrpenie a krivdy blíznych, najmä detí. Aj keď má komplexy týkajúce sa jej krásy, znamená to maskuje osobným pôvabom a vyrovnanosťou. Študuje obvykle matematiku, chémiku, fyziku alebo architektúru. V práci je dôkladná a systematická. Kristína je výborna manželka a matka, dobré sa vydáva a vtedy je v plnom rozkvete. Spolu s manželom majú pomerne rýchlo pekný byt, nábytok a auto. Veľa cestuje do cudziny, prehľaduje svoje vedomosti a záujmy. Ako matka je dobrá pedagogička a vychovávateľka.

TADMÍR

snár

VERÍTE SNOM? NIE! ANI MY NEVERÍME. ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADÁ ZA PREDSDUKO NAŠICH BABÍČEK. OSTATNE, VED VĒTO IBIA ZÁBAVA. TAK TEDA, KEĎ SA VAM SNÍVA:

NEVESTA ALEBO ŽENÍCH — je to vraj veľmi dobrý sen, znamená totiž, že v najbližšom čase dosiahnete duševný počok. Keď ste mali nejaké hádky v rodine, všetko sa čoskoro urovná. Keď ste zasa vo sna tancovali s nevestou alebo ženichom, môžete očakávať skorú svadbu a to vlastnú, keď ste ešte slobodný — a keď ste ženatý alebo vydatá, bude to vraj sňatok v najblížej rodine. Keď ste zasa viedli nevestu alebo ženicha na sobáš môžete očakávať, že sa splnia vaše želania. Ale môže sa stať, že ste videli nevestu alebo ženicha mŕtvyh, vraj to znamená dlhé a veľmi štastné manelstvo, keď však ste ich videli ležať, môže to znamenať úmrtie v rodine.

NOC — sen o noci môže znamenáť aj dobré aj zlé veci. Tak napríklad keď sa vám snívala tmavá noc, vraj najpravdepodobnejšia je hádka v rodine, zasa jasná noc mala by znamenáť dlhý a pokojný život. Sen o búrlivej noci znamená, že si musíte dať veľký pozor, môže vám totiž hrozit strata a to tak finančná, ako aj napr. následkom krádeže. Zasa keď ste v noci išli pešky po vidieku má to znamená, že vás očakáva zmena bydliska. To znamená, že sa môžete prestavať do nového bytu, ale aj do iného mesta alebo dediny.

**stáva sa
aj takto...**

LONDÝNSKÝ DENNIK Daily Mirror vypísal svojho času súťaž: Prečo sú ženy lepšimi vodičmi, ako muži? Prvú cenu dostala pani Evelína Swiftová, vyše 50-ročná domáca z Leeds. Jej odpoveď znala: Preto, že žena zaobchádza so svojím automobilom, ako s vlastným manželom, kým muži zaobchádzajú so svojimi autami ako S vlastnými manželkami...”

Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BARANA (21.3.-20.4.) — v životě osob narozených v tomto znamení může sa v jiném vyskytnout nepokoj, v rodině až na pracovisku. Nespořejte sa na sluby a dajte si pozor na řeči.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ VAH
(24.9.—23.10.) — môžete očakávať menšie neprievensť, ktoré však pomíňu, keď zaučovate kľud a rovnoráhu. Možno, že vás aj skláme osoba, ktorej ste dôverovali.

(214.—205.) — neobújajte sa prekážok a taž kôsti, ak budete chcieť možnosť v tomto meste siaci vela urobiť a prekonat všetko, ale mu-
site sa o to sami prižení.

ZLEPŠÍ A KED TO UŽ NASTANE, MOŽETE CESTOVAT.
Tento měsíc doloží všechno, bude brát aji
priateľstvo, na ktoré sa môžete sprostredovať.

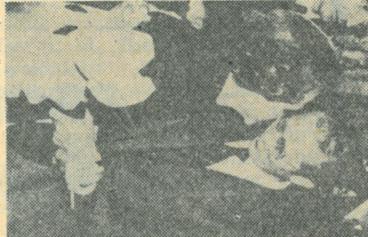
BUDOVÁ. Najvyššia budova na svete má
jú vybudovať v Lí-
verpooli v Anglicku.
Bude mať 139 pos-
chodi a výšku 559 m.
V tomto európskom
„nirakodrapi“ sa bu-
du nachádzať kame-
lárie s cekovou
plochou 100 000 m².

PROFESSIONALNÍ
ŠPORTOVCI zarábali
jí věla. Muhammed
Ali za svůj zápas s
Joe Frazierem dostal
3 miliony dolarů, te-
nista Björn Borg za-
robil v minulém ro-ku
559 000 dolarů,
este väčšie príjmy
ako slavny Šved do-
siahol hráč u nás
skoro v neznámom
štorte — golfe Jack
Športovca 570 000 dolá-

Vec je však stará ako svet: historici vypočítali, že najlepšie zarábajúcim športovcom na svete bol istý Gaius Apuleius Diokes, ktorý v roku 122 — 146 n. l. vyrhal v rímskom Circus Maximus 1462-krát preteky zaprahou. Dostal za to z cisárskej pokladnice vyše 35 miliónov sesterci! Ked sa to prepočíta na dnešné peniaze vysvitne, že rímsky športovec zarobil okolo 60 miliónov dolárov!

NEORVYKLE ŠTASTIE mala chýzná Lottie Schmittová zamestnaná v jednom hoteli v Recklinghausene (NSR). Keď upratovala izbu po hosfovi, ktorý už odcestoval, Lottie zbadala v koši na smelei pokŕtený ticket športky. Ticket bol už vyplnený, iba rubrika s menom, priezviskom a adresou odosielateľa bola prázdna. Chyžna si počiatke nevšimla pokŕtený papierik, pozore ustiala pošteľ a až potom „jej čosi pošeplo“, aby vytiahla ticket. Pozorne ho narovnala, vpisala vlastné meno, odovzdala na patričnom mieste a samozrejme zaplatila patričný poplatok. Vyhrala! Celých 600 000 mariiek, číze obrovskú sumu. Teraz slečna Lottie Schmittová ďalej upratuje hotelové izby a stieľa posteľ, ihaze robí to len vtedy, keď chce. Je tožiť majetkou hotela, v ktorom predtým pracovala ako chyžna.

ZA "79 DNÍ OKOJO SVETA. Istý mladý Američan prešiel na motocykli cestu okolo sveta. Vodné úseky prekonával lie-ťadlom. Potreboval na to "79 dní, čeže o jeden deň menej, ako hrdina slávnej kníhy Júliusa Verne. Tvrď, že k najjaším úsekom patril prechód cez Alpy a Hima-láje, kde mu omrzli nohy.

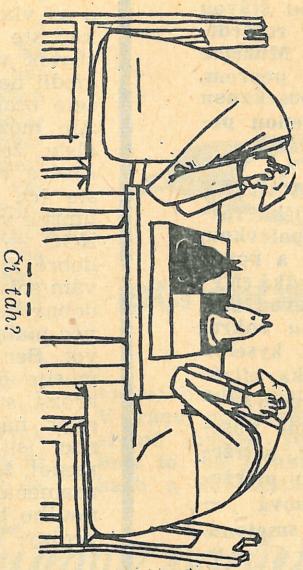
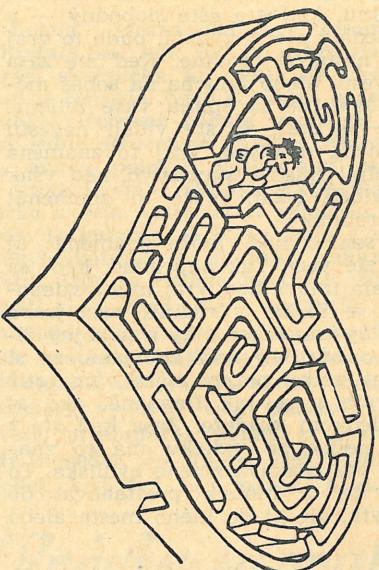
Britská tlač venuje veľa miestu princovi Edwardovi VII., ktorý sa dočkal titulu „krajan“ v 60. ročníku života. Je sice faktom, že prednedávnom týždeník „Woman“ už plánoval britského následníka trónu už pri tridsaťtich, ale ešte stále nenašiel správnu osobnosť ani životný cieľ. Princovo vzdelanie má predošlosť jensko-sportového charakteru a vyšším mami sú: hra na violončelo, archa a malovanie krajiniek.

A black and white photograph of a bust of St. Lawrence, known as "Busta nad zlato". The bust is made of a light-colored material, possibly stone or wood, and depicts a man with a shaved head and a long, dark beard. He is wearing a simple, draped garment. The bust is set against a dark, textured background, likely a wall or a piece of furniture.

UMENIE ZA MILIÓN. Na aukcii v Londýne vystavili na predaj Picasso obraz malovaný v roku 1923. Podľa odborníkov je cena dosiahne pravdepodobne okolo milión dolárov.

CYPRUS-VELIKÁN. Vo výške 3100 m n.m. v Tibetie rastie cyprus-velikán. Má výšku 52 m a obvod 14,2 m.

stává se i toto...

rozkosé hlavolamov

**OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ PANNY
(24.8.—23.9.)** — tento mesiac budete mať veľkú
práce, ktorá vám poskytne veľkú spokojnosť.
Radíme, aby ste nekritizovali svoje okolie.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ RYE
(19.2.—20.3.) — mnohí lidé narodení v tomto
čase znamení možná očekávají změnu bydliska.
Pro mladých je to vhodný čas na cestování a
pro některé smyslovné události.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ LEVA
(23.7.-23.8.) — tí, ktorí trpia nejakým one-
mocnením, môžu očakávať zlepšenie zdravia.
Sarší ľudia sa potesia návštive detí ale a-
ďalších príbuzných.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ VODY
NÁRA (21.1.–18.2.) — bude to pre vás dobrý mesiac, ktorý priniesie radosť zo života. Počas spoločenských udalostí vystriňajte sa nadmerného pitia alkoholu.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ RAKA
(22.6.—22.7.) — bude to dobré obdobie, ak prekonáte svoju nesmelosť a precitlivenosť. Môžete očakávať aj zlepšenie finančnej si tuácie. Dajte si pozor na zdravie.

ZOROŽCA (22.12.-20.1.) — musíte byť opatrni, najmä na pracovisku. Starší ľudia môžu očakávať prijemné záskelu alebo list, ktorému sa mimoriadne potesia.